

Tadeusz Dmochowski
Uniwersytet Gdański

ZEWNĘTRZNI AKTORZY I ICH INTERESY JAKO CZYNNIKI WOJNY DOMOWEJ W SYRII (WIOSNA 2011 – WIOSNA 2014)

STRESZCZENIE

Wojna domowa w Syrii spowodowała pojawienie się nowych graczy na syryjskim rynku politycznym, ideologicznym, ekonomicznym i na rynku broni, a na wypadek upadku reżimu Assada, przyjąć można, że Rosja utraci resztkę wpływów w regionie i przestanie być głównym dostawcą broni do Syrii, a jej miejsce zajmą zwycięskie państwa zachodnie. Prozachodnia Syria oznaczać będzie wyparcie wpływów rosyjskich, umożliwi zwiększenie nacisku Stanów Zjednoczonych na Iran, rozszerzając Waszyngtonowi możliwość antyirańskiej gry w regionie. Przy czym istnieje również obawa, że nowy poassadowski rząd w Damaszkum będzie się borykał z podobnymi problemami dezintegracji państwa, jak to ma miejsce w Iraku i stanie się kolejną płaszczyzną rozgrywki pomiędzy siłami umiarkowanymi a islamskimi ekstremistami, toczącymi wojnę z Zachodem i jego wartościami. A przede wszystkim, Syria jest polem walki pomiędzy nie tylko politycznymi i religijnymi ugrupowaniami wewnętrznymi, lecz również polem gry pomiędzy Stanami Zjednoczonymi, Izraelem i państwami zachodnimi a Rosją, Stanami Zjednoczonymi i Iranem, szyitami i sunnitami, Arabią Saudyjską i Katarą.

Słowa kluczowe:

Syryjska wojna domowa, rywalizacja amerykańsko-rosyjska w Syrii, rywalizacja saudyjsko-katarska, dominacja na Środkowym Wschodzie.

Fala niezadowolenia i protestu przeciwko reżimom muzułmańskich państw północnoafrykańskich i bliskowschodnich spowodowała upadek wielu z nich, a niektóre utrzymały się wciąż walcząc o przetrwanie. Tak jest w przypadku Syrii, której reżim jest ofiarą nie tylko wrogości lub niechęci części społeczeństwa, lecz także geopolitycznych i geostrategicznych interesów mocarstw regionalnych i światowych. Krwawego i brutalnego

antyreżimowego powstania w Syrii nie wyjaśnia tylko społeczny sprzeciw i rewolta przeciwko istniejącej władzy, lecz przede wszystkim interesy mocarstw i sąsiadów. Syryjski kryzys nie jest zwykłym przedłużeniem „arabskiej wiosny”, lecz jest wynikiem zmiany układu geopolitycznego, ma znacznie szerszy kontekst historyczny, polityczny i ekonomiczny, w którym rola mocarstw i państw jest pierwszoplanowa.

Z jednej strony rząd prezydenta Syrii Bashara al-Assada¹ wspiera Rosja, Iran, Irak² i libański Hezbollah³, a także Algieria, Chiny, Korea Północna, a z drugiej – po stronie opozycji, chociaż wspierając różne jej ugrupowania – stoi Turcja, Stany Zjednoczone, państwa zachodnie oraz państwa arabskie a zwłaszcza Arabia Saudyjska, Katar i Libia. Państwa te w różnym zakresie oferowały pomoc wspieranej przez siebie stronie, dostarczały broń, pieniądze i inną pomoc materialną, prowadziły szkolenia wojskowe, udzielały schronienia uciekinierom politycznym i wojskowym i ich organizacjom oraz rzeszom uchodźców, wspomagały tworzenie organizacji politycznych i wojskowych. Szczególną rolę odgrywa tu Arabia Saudyjska i Katar, które mają za sobą dziesięciolecia wzajemnej niechęci, a ich zaangażowanie w Syrii stanowi mieszaninę otwartej rywalizacji i ścisłej współpracy.

Syria, państwo o powierzchni 185,18 tys. km², graniczy na północy z Turcją, na wschodzie z Irakiem, na południowym-wschodzie z Jordanią oraz z Izraelem i Libanem na zachodzie. Liczba ludności Syrii (na 31 grudnia 2011 r.) wynosiła 21,37 mln osób⁴. Dwa z tych państw – Liban i Irak są niestabilne. Podczas gdy libański Hezbollah i rząd iracki wspierają syryjski reżim, to sunniccy politycy w Libanie oraz sunnickie plemiona i grupy jihadistyczne w Iraku wspierają opozycję. Na całym zresztą Środkowym Wschodzie zwycięża logika wyznaniowej mobilizacji.

Pod względem etnicznym zdecydowaną większość ludności stanowią Arabowie, natomiast pod względem religijnym sytuacja jest o wiele bardziej skomplikowana. Według „International Religious Freedom Report

¹ Syn Hafeza al-Assada, przejął władzę w Syrii po śmierci ojca w 2000 r.

² Irak jest pierwszym krajem arabskim rządzonym przez szyicki rząd od czasów obalenia dynastii Fatymidów w Egipcie przez Saladyna w 1171 r. Zob. P. Cockburn, *The Shia are in power in Iraq – but not in control*, 06 March 2013, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/the-shia-are-in-power-in-iraq-but-not-in-control-8523280.html>, (dostęp: 30.08.2013).

³ O Hezbollahu szerzej zob. R. Ożarowski, *Hezbollah w stosunkach międzynarodowych na Bliskim Wschodzie*, Gdańsk 2011.

⁴ Syria, <http://www.citypopulation.de/Syria.html>, (dostęp: 30.08.2013).

for 2012. Syria” liczba ludności w 2012 r. wynosiła ok. 22,5 mln, chociaż w związku z walkami w ciągu roku wzrosła emigracja. Sunnici stanowili 74% (Arabowie, Kurdowie, Czerkiesi (Adygowie), Czeczeni i Turkmeni), inne grupy muzułmańskie (w tym Alawici, Ismaelici i inni szyici) liczyły razem ok. 13%, Druzowie 3%. Różne odłamy chrześcijańskie 10% (choć obecnie może być tylko ok. 8%, ze względu na ucieczkę chrześcijan z Syrii) skupiając autonomiczne kościoły ortodoksyjne, kościoły unickie (uznające zwierzchnictwo papieża) oraz nestorian. Istnieje również ok. 80 tys. populacja Jezydów (rząd oficjalnie uznaje ich jednak za muzułmanów). Mniejszość żydowska liczyła ok. 100 osób, które w większości uciekły z Syrii z powodu wojny⁵. Bardzo podobne szacunki podaje CIA: liczba ludności Syrii – 22,45 mln (szacunek na lipiec 2013 r.), z czego 90,3% populacji stanowią Arabowie. Pozostali: Kurdowie, Ormianie i inni stanowią 9,7%. Sunnici stanowią 74% ludności, pozostali muzułmanie (w tym Alawici, Druzowie) 16%, chrześcijanie 10%, istnieją również niewielkie społeczności żydowskie w Damaszku, Al Qamishli i Aleppo⁶.

Prezydent Syrii Bashar al-Assad należy do alawickiej mniejszości (nazwa pochodzi od imienia Alego, zięcia Mahometa, i oznacza tych, którzy trzymają się nauczania Alego). Wcześniej nazywano ich Nusajrytami⁷, co obecnie jest obelżywą nazwą nadal używaną przez sunnitów. Alawici są uważani przez większość sunnitów za większych heretyków niż Żydzi. Przed

⁵ International Religious Freedom Report for 2012. Syria [Bureau of Democracy, Human Rights and Labor], <http://www.state.gov/documents/organization/208624.pdf>; <http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm?year=2012&dclid=208412#wrapper>, (dostęp: 30.08.2013). Liczbę Czerkiesów szacuje się na ok. 80 tys.; Turkmenów (Syryjscy Turcy, Syryjscy Turkmeni) ok. 200 tys. (Turkmen in joint battle „for Syria democracy”, AFP, 31 January 2013, https://now.mmedia.me/lb/en/newsyrialatestnews/turkmen_in_joint_battle_for_syria_democracy, (dostęp: 30.08.2013), chociaż oni sami podają liczby nawet do 3,5 mln, a niezależni obserwatorzy szacują ich liczebność na 1,5 do 2 mln – Suriye'deki Kürtler ve Türkmenler haritası, 4 Ağustos 2013, http://www.polishaber.net/haber-8755-suriyedeki_kurtler_ve_turkmenler_haritasi.html, (dostęp: 30.08.2013). Liczebność Alawitów ocenia się na 12% czyli 2,6 mln – A. Parasiliti (for Al-Monitor), *It's Time to Engage Iran, Russia on Syria*, 25 July 2012, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2012/al-monitor/battle-for-syria-just-getting-st.html>, (dostęp: 30.08.2013). Andrew Parasiliti jest dyrektorem wykonawczym International Institute for Strategic Studies-US, dyrektorem IISS-Middle East i członkiem zarządu (Board of Directors) Al-Monitora. Liczebność Izmaelitów szacuje się na ok. 200 tys.

⁶ The Word Factbook. CIA. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>, (dostęp: 30.08.2013).

⁷ Nazwa pochodzi od nazwiska Muhammada Ibn Nusayra an-Namiriego (zmarł ok. 873 r.).

tym, zanim opanowali syryjską armię i rząd poddani byli ekonomicznej, społecznej i politycznej dyskryminacji. Ich religia, uważana przez nich samych za odłam szyizmu, uważana jest przez większość muzułmanów za niemuzułmańską lub heretycką. Uważa się, że ich liturgia wywodzi się z wczesnego chrześcijaństwa – przestrzega świąt Bożego Narodzenia, Świąt Wielkanocnych, Objawienia Pańskiego⁸.

Syria jest nie tylko państwem, w którym mieszkały różne społeczności narodowe i religijne o często sprzecznych interesach, lecz również zajmuje takie położenie geograficzne na Bliskim (Środkowym) Wschodzie, które umożliwia z jej terytorium – czyli poprzez kontrolę nad Syrią – zapewnienie dominującemu w Syrii mocarstwu nie tylko dostęp do jej ropy i gazu, lecz – co jest bardziej istotne – kontrolę i dominację nad drogami eksportowymi ropy i gazu przez Syrię do Europy przez Morze Śródziemne.

W rejonie Środkowego Wschodu⁹ znajdują się największe na świecie potwierdzone zasoby ropy naftowej szacowane pod koniec 2012 r. na 807,7 tysięcy milionów baryłek tj. 48,4% zasobów światowych (w tym Arabia Saudyjska 265,9 tysięcy milionów baryłek tj. 15,9% zasobów światowych i kolejno: Iran 157 tysięcy milionów baryłek tj. 9,4% zasobów światowych, Irak 150 tysięcy milionów baryłek tj. 9,0% zasobów światowych, Kuwejt 101,5 tysięcy milionów baryłek tj. 6,1% zasobów światowych i Zjednoczone Emiraty Arabskie 97,8 tysięcy milionów baryłek tj. 5,9% zasobów światowych)¹⁰.

Podobnie największe są potwierdzone zasoby gazu szacowane pod koniec 2012 r. na 80,5 biliona m³, tj. 43,0% całości zasobów światowych.

⁸ J. Minahan, *Encyclopedia of the stateless nations. Ethnic and national groups around the world*, t. 1, A-C, Westport, CT 2002, s. 80. Pomimo szeroko do dziś rozpowszechnionego poglądu kwestionującego ich „muzułmańskość” w 1936 r. sunnicki mufti Palestyny Haj Amin al-Husayni ze względów politycznych wydał opinię (fatwa) uznając ich za muzułmanów. W 1973 r. przywódca libańskich szyitów-imamitów (ang. także Twelver Shiites) Musa al-Sadr, również ze względów politycznych, uznał alawitów za szyitów-imamitów – M. Kramer, *Syria's Alawis and Shi'ism*, [w:] *Shi'ism, Resistance, and Revolution*, (red.) M. Kramer, Boulder, Colorado 1987, s. 237–254 (za: <http://www.martinkramer.org/sandbox/reader/archives/syria-alawis-and-shiism/>, (dostęp: 30.08.2013).

⁹ Państwa Półwyspu Arabskiego, Iran, Irak, Izrael, Jordania, Liban, Syria.

¹⁰ Jedynie Wenezuela ma szacowane zasoby ropy większe od Arabii Saudyjskiej: pod koniec 2012 r. 297,6 tysięcy milionów baryłek tj. 17,8% zasobów światowych; na kolejnych miejscach, poza Środkowym Wschodem jest Kanada 173,9 tysięcy milionów baryłek tj. 10,4% zasobów światowych i Rosja 87,2 tysięcy milionów baryłek tj. 5,2% zasobów światowych.

W Iranie, szacowane w końcu 2012 roku na 33,6 biliona m³, tj. 18,0% całości zasobów światowych (1-sze miejsce na świecie) i w Katarze 25,1 biliona m³, tj. 13,4% zasobów światowych (trzecie miejsce na świecie). Drugie miejsce na świecie pod względem zasobów zajmuje Rosja, czwarte Turkmenistan¹¹.

W 2009 r. Bashar al-Assad, mając świadomość ograniczoności (i możliwości wyczerpania się) zasobów syryjskiej ropy i gazu ziemnego¹² oraz końca boomu produkcji ropy z lat 80. XX w., przyszłość sektora energetycznego widział w stworzeniu w Syrii silnej pozycji tranzytowej w przesyłach ropy i gazu z państw Zatoki Perskiej do Europy. W związku z tym ogłosił „strategię czterech mórz”, która miała przekształcić Syrię w regionalne centrum transportu gazu i ropy naftowej z Zatoki Perskiej, Morza Czarnego, Kaspijskiego i Śródziemnego. Po ogłoszeniu strategii rozpoczął działania w tym kierunku. W końcu 2010 r. podpisał z Irakiem memorandum o wzajemnym zrozumieniu w sprawie budowy dwóch ropociągów i jednego gazociągu dla transportu irackiej ropy i gazu ze złóż Akkas i Kirkut do syryjskiego portu Banias nad Morzem Śródziemnym. W lipcu 2011 r. irańscy urzędnicy poinformowali o podpisaniu umowy o wartości 10 mld \$ pomiędzy Syrią, Iranem i Irakiem na budowę gazociągu, biegnącego z największego gazowego złoża świata – irańskiego South Pars przez Irak do Syrii. Planowane również było przedłużenie AGP (Arab Gas Pipeline) z Aleppo (Syria) do Kilis w Turcji, skąd mógłby się później połączyć z proponowanym gazociągiem Nabucco łączącym Turcję z Europą, o ile zostałby on wybudowany¹³.

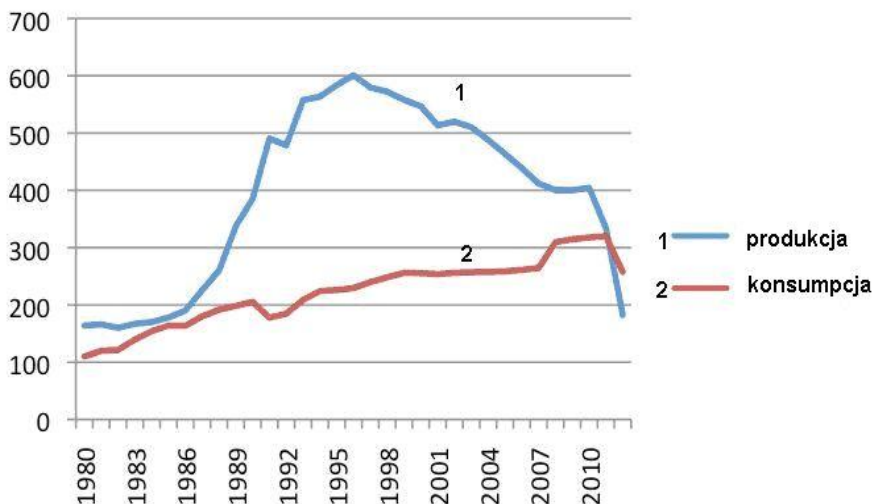
¹¹ Tabela: *Natural gas. Proved reserves*, [w:] *BP Statistical Review of World Energy*, June 2013, s. 20. Pozostałe państwa regionu szacowane są następująco: Arabia Saudyjska 8,2 biliona m³ (4,4% zasobów światowych); ZEA 6,1 (3,3%); Irak 3,6 (1,9%); Kuwejt 1,8 (1,0%), Oman 0,9 (0,5%), Jemen 0,5 (0,3%). Mniejsze niż Syria – Bahrajn, tamże.

¹² Potwierdzone zasoby ropy w Syrii w końcu 1992 r. wynosiły 3 tysiące milionów baryłek, w końcu 2002 – 2,3, w końcu 2011 2,5 i w końcu 2012 roku 2,5 tysiąca milionów baryłek, tj. 0,1% całości zasobów światowych. R/P Ratio: 41,7 lat – Tabela: *Oil. Proved reserves*, [w:] *BP Statistical Review of World Energy*, June 2013, s. 6. Jeśli chodzi o gaz to potwierdzone zasoby gazu w Syrii wynosiły w końcu 1992 r. 0,2 biliona m³, w końcu 2002 – 0,3 w końcu 2011 0,3 i w końcu 2012 roku 0,3 biliony m³, tj. 0,2% całości zasobów światowych. R/P Ratio: 37,5 – Tabela: *Natural gas. Proved reserves*, tamże, s. 20.

¹³ A. Naresh, *Syria's transit future: all pipelines lead to Damascus?*, 28 March 2012, <http://openoil.net/2012/03/28/syrias-transit-future-all-pipelines-lead-to-damascus/>, (dostęp: 02.09.2013).

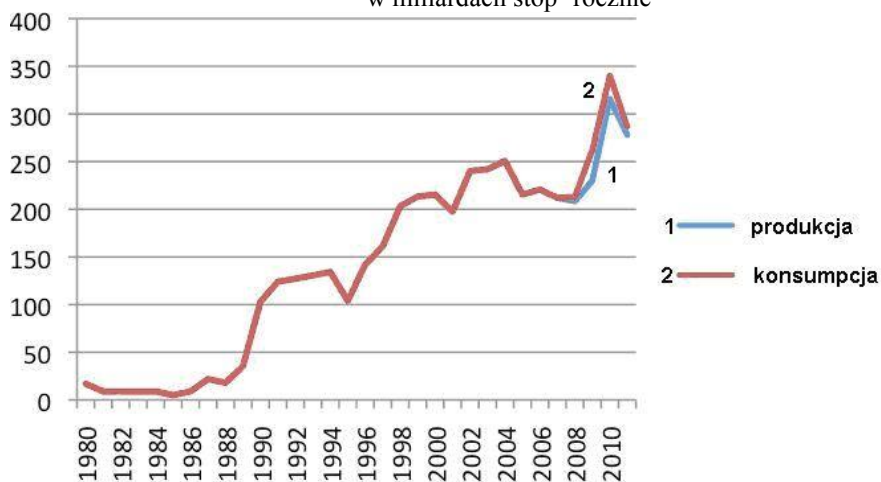
Stany Zjednoczone, jak i UE były poważnie zaniepokojone działalnością Assada, sprzeczną z ich polityką całkowitej izolacji Iranu. Powody do niepokoju miał również Katar.

Tabela 1. Produkcja i konsumpcja ropy naftowej w Syrii w latach 1980–2012, w tysiącach baryłek dziennie, według EIA

Źródło: <http://gailtheactuary.files.wordpress.com/2013/09/syria-oil-production-and-consumption-eia.png>, (dostęp: 28.05.2014).

Tabela 2. Produkcja i konsumpcja gazu w Syrii w latach 1980–2012 w miliardach stóp³ rocznie

Źródło: <http://gailtheactuary.files.wordpress.com/2013/09/syria-natural-gas-production-and-consumption.png>, (dostęp: 28.05.2014).

Katar dzieli bowiem z Iranem największe na świecie złoża gazowe (South Pars w nazewnictwie irańskim, North Dome w nazewnictwie katarskim), co wywołuje napięcia pomiędzy tymi państwami, ponieważ Iran nie jest w stanie (głównie z powodu sankcji) tak szybko wydobywać gazu, jak Katar, w związku z czym Katar opróżnia wspólne złoża. A przy tym Katar ze względu na swoje inwestycje i kapitał ma poważne wpływy we Francji – kupuje za miliardy nieruchomości, inwestuje w kapitał CAC 40 (francuski indeks akcji, benchmark giełdy Euronext – platformy giełdowej utworzonej przez giełdę paryską, amsterdamską i brukselską, do których dołączyła lizbońska. Przy czym indeks ten obejmuje 40 najsilniejszych spółek giełdy paryskiej – np. Total, Vivendi, Veolia, Lagardère, Suez, LVMH). Katar ma również wpływy w Niemczech – posiada 17% udziałów Volkswagena, 10% Porsche, 9% giganta budowlanego Hochtief oraz 3% Siemens. W Wielkiej Brytanii posiada 20% udziałów w giełdzie londyńskiej (London Stock Exchange), jest głównym udziałowcem Barclaysa, a brytyjskie domy są zasilane w 59,3% przez katarski skroplony gaz ziemny. Katar ma więc instrumenty do wywierania nacisku na Syrię przez kraje europejskie, ONZ czy kraje arabskie (za pośrednictwem al-Jazeera). Był też pierwszym państwem, które zaproponowało arabską interwencję wojskową w Syrii¹⁴ (w styczniu 2012 r.)¹⁵. Dla Kataru syryjskie plany transportu gazu przez Syrię były nie do przyjęcia i zagrażały pozycji gospodarczej Kataru podobnie jak i transport irańskiego gazu przez Syrię.

Katar eksportuje gaz drogą morską (skroplony gaz ziemny), przez Cieśninę Ormuz, co uzależnia go od Iranu, a następnie przez Kanał Sueski do Europy. Katar proponował budowę gazociągu przez Arabię Saudyjską, Jordanię i Syrię, ale Assad zablokował ten projekt wybierając wariant irański, również dlatego aby utrzymać długoterminowe porozumienia energetyczne

¹⁴ M. Jokar, *War in Syria: Geopolitics of the Conflict*, 1 February 2013, http://www.huffingtonpost.com/milad-jokar/war-in-syria-geopolitics-_b_2378683.html, (dostęp: 02.09.2013).

¹⁵ Syria rejects Qatar call for Arab military intervention, 17 January 2012 <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16597015>, (dostęp: 02.09.2013).

z Rosją¹⁶. Arabia Saudyjska również odrzuciła projekt, blokując małego, bogatego, ale ambitnego konkurenta¹⁷.

Wojna domowa w Syrii, nazywana również powstaniem syryjskim, do której doszło pomiędzy świeckim reżimem syryjskim Bashara al-Assada¹⁸, działającym w sojuszu z irańską teokracją i libańskim Hezbollahem, a zróżnicowaną wewnątrznie opozycją i jej ugrupowaniami zbrojnymi trwa od 15 marca 2011 r. Wojna w sposób radykalny wpłynęła nie tylko na sytuację geopolityczną w regionie, lecz również na syryjską gospodarkę oraz na dostawy rosyjskiej broni do Syrii. Poparcie syryjskiej opozycji przez państwa zachodnie i wrogie wobec reżimu Assada kraje arabskie, spowodowała napływ zagranicznej (w tym również byłej radzieckiej) broni dla ugrupowań walczących z reżimem Bashara al-Assada, zagrażając w przyszłości rosyjskiej dominacji na syryjskim rynku broni i uzbrojenia.

Od połowy lat 50. XX w. ZSRR stał się bowiem niekwestionowanym liderem w sprzedaży broni do Syrii, a po 1991 r. pozycję tę utrzymała Rosja. W 1992 r., kiedy rozformowano byłą radziecką 5. Eskadrę Śródziemnomorską, w syryjskim porcie Tartus pozostał 720. punkt materialno-technicznego zabezpieczenia marynarki wojennej Rosji¹⁹, z którego w następnych latach korzystały rosyjskie okręty dla uzupełnienia zapasów paliwa i zaopatrzenia. Po modernizacji składa się on z dwóch pływających nabrzeży, pływającego nabrzeża warsztatowego PM-61M, budynku administracyjnego, niewielkich koszar i budynków na lądzie.

Broń dla opozycji mogły dostarczać państwa UE, jednakże 9 maja 2011 r. weszło w życie embargo na eksport broni do Syrii nałożone przez

¹⁶ M. Jokar, dz. cyt. W 2012 r. Syria podpisała porozumienia w sprawie dostaw ropy z Rosją. Syryjski wicepremier ds. ekonomicznych Qadri Jamil powiedział w czasie wizyty w Moskwie, że Syria będzie dostarczała ropę, a otrzymywała benzynę i olej napędowy na zasadach barterowych – T. Grove, *Syria reaches oil deal with ally Russia*, 3 August 2012, Moscow, Reuters, <http://www.reuters.com/article/2012/08/03/us-russia-syria-oil-idUSBRE8720WC20120803>, (dostęp: 02.09.2013).

¹⁷ W 2009 r., kiedy rozważano propozycję budowy rurociągu do Europy przez Arabię Saudyjską i Turcję do projektowanego rurociągu Nabucco – F. Imonti, *Qatar: Rich and Dangerous*, 17 September 2012, <http://oilprice.com/Energy/Energy-General/Qatar-Rich-and-Dangerous.html>, (dostęp: 02.09.2013).

¹⁸ Rodzina Assada sprawuje władzę w Syrii od 1971 r.

¹⁹ Ros. 720-й Пункт материально-технического обеспечения (ПМТО) ВМФ России.

Unię Europejską²⁰. Dwa lata później, pod naciskiem Wielkiej Brytanii i Francji, kiedy państwa UE nie mogły się porozumieć co do jego modyfikacji lub odnowienia, od 1 czerwca 2013 r., zostało ono zniesione umożliwiając dostawy broni dla syryjskiej opozycji²¹. Jednocześnie jednak Wielka Brytania i Francja, które wyłamały się z wymaganej dla trwania embarga jednogłośnie zapewniały, że na razie nie miały zamiaru zbroić opozycji.

W tym czasie Syria już od ponad 30 lat była na „czarnej liście” Waszyngtonu. Od 29 grudnia 1979 r. Syria zaliczana była przez Departament Stanu do państw sponsorujących terroryzm²² ponieważ zapewniała „bezpieczne schronienie i wsparcie dla kilku grup terrorystycznych”²³. W latach 1990–2001 Stany Zjednoczone współpracowały z Syrią w niektórych sprawach regionalnych, ale stosunki ulegały pogorszeniu w okresie od 2003 do początków 2009 r. Przyczyną rosnącego niezadowolenia Stanów Zjednoczonych było przyzwalanie przez Syrię na przepływ przez jej terytorium do Iraku bojowników islamskich, których celem była walka z Amerykanami, odmowa deportacji irackich zwolenników obalonego reżimu Saddama Husseina, którzy wspierali antyamerykańską rebelię w Iraku, ingerencja w sprawę Libanu, chronienie kierownictwa

²⁰ *Arms Embargoes Database*, <http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/databases/embargoes>, (dostęp: 28.08.2013). Zob. Council Decision 2011/273/CFSP of 9 May 2011 (tekst: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:121:0011:0014:EN:PDF>), (dostęp: 28.08.2013) i Council Regulation No 442/2011 of 9 May 2013.

²¹ *EU arms embargo on Syria*, http://www.sipri.org/databases/embargoes/eu_arms_embargoes/syria_LAS/eu-embargo-on-Syria, (dostęp: 28.08.2013). Zob. Council Decision 2013/255/CFSP 31 May 2013. Zob. też C. McDonald-Gibson, *Syria arms embargo lifted: Britain and France force EU to relax ban on supplying weapons to rebels*, 28 May 2013, <http://www.independent.co.uk/news/world/politics/syria-arms-embargo-lifted-britain-and-france-force-eu-to-relax-ban-on-supplying-weapons-to-rebels-8633597.html>, (dostęp: 28.08.2013).

²² State Sponsors of Terrorism, <http://www.state.gov/j/ct/list/c14151.htm>, (dostęp: 28.08.2013). Państwa określone przez sekretarza stanu jako wspierające terroryzm podlegały trzem aktom prawnym: sekcji 6(j) Ustawy o administracji eksportu (Export Administration Act), sekcji 40 Ustawy o kontroli eksportu broni (Arms Export Control Act) i sekcji 620A Ustawy o pomocy zagranicznej (Foreign Assistance Act). Łącznie przewidują one cztery rodzaje sankcji: ograniczenie amerykańskiej pomocy zagranicznej; zakaz eksportu i sprzedaży towarów przemysłu obronnego; pewną kontrolę nad eksportem towarów podwójnego zastosowania; różne ograniczenia finansowe i inne. Dodatkowo pociągają one za sobą penalizacji osób i państw zaangażowanych w handel z państwami-sponsorami – tamże.

²³ *U.S. Relations With Syria. Bureau of Near Eastern Affairs. Fact Sheet*, 24 October 2012, <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3580.htm>, (dostęp: 28.08.2013).

palestyńskich „grup odrzucenia”²⁴ w Damaszku, łamanie praw człowieka, prace nad bronią masowego rażenia²⁵.

Uchwalona w 2003 r. ustawa SALSRA miała przyczynić się do likwidacji elementów syryjskiej polityki uważanych za zagrożenie dla Stanów Zjednoczonych²⁶ i oprócz wielu innych elementów i potwierdzenia, że Syria zapewnia „bezpieczne schronienie i wsparcie dla kilku grup terrorystycznych” wskazała, że grupy terrorystyczne, takie jak Hezbollah, Hamas, Palestinian Islamic Jihad (Palestyński Islamski Jihad), Popular Front for the Liberation of Palestine (Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny) i Popular Front for the Liberation of Palestine-General Command (Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny-Dowództwo Generalne), mają swoje placówki, obozy szkoleniowe i inne instytucje na terytorium syryjskim oraz działają na terytorium Libanu okupowanym przez Syrię i są zaopatrywane przez Iran poprzez Syrię²⁷. Dopiero w 2005 r., po 29 latach okupacji, wojska syryjskie wycofały się z Libanu²⁸.

W początkach 2009 r. Stany Zjednoczone – biorąc pod uwagę zmiany w Syrii i regionie – rozpoczęły prowadzenie nowej polityki wobec niej, próbując znaleźć obszary wspólnych interesów, zmniejszyć napięcia

²⁴ „Palestinian rejectionist groups” – chodzi tu o Rejectionist Front (inaczej: Front of the Palestinian Forces Rejecting Solutions of Surrender) utworzoną w 1974 r. koalicję radykalnych ugrupowań palestyńskich odrzucających Program Dziesięciu Punktów (utworzenie państwa palestyńskiego na jakiegokolwiek części terytorium palestyńskiego, z ostatecznym celem wyzwolenia całego terytorium Palestyny) przyjęty przez OWP na posiedzeniu 12. Palestyńskiego Kongresu Narodowego.

²⁵ *U.S. Relations With Syria. Bureau ...*, dz. cyt.

²⁶ Syria Accountability and Lebanese Sovereignty Restoration Act (SALSRA) of 2003 (passed into law on December 12, 2003). Public Law 108–175—DEC. 12, 2003. Tekst: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-108publ175/pdf/PLAW-108publ175.pdf>, (dostęp: 28.08.2013). Ustawa miała na celu „powstrzymanie syryjskiego poparcia dla terroryzmu, zakończenie okupacji przez nią [tj. Syrię] Libanu, powstrzymanie rozwijania przez nią broni masowego rażenia, zaprzestanie przez nią nielegalnego importu irackiej ropy i nielegalnych dostaw broni i innych materiałów militarnych do Iraku [tj. dla antyamerykańskiej opozycji], a przez to uczynienie Syrii odpowiedzialną za poważne problemy dla bezpieczeństwa międzynarodowego, które stwarzała na Środkowym Wschodzie” – <http://www.govtrack.us/congress/bills/108/hr1828#overview>, (dostęp: 28.08.2013).

²⁷ Syria Accountability and Lebanese Sovereignty Restoration Act (SALSRA) of 2003 ..., dz. cyt., s. 2.

²⁸ B. Whitaker (in Beirut), *Syrian intelligence chief abandons base as 29-year occupation of Lebanon ends*, “The Guardian”, 26 April 2005, <http://www.theguardian.com/world/2005/apr/26/syria.lebanon1>, (dostęp: 20.09.2013); *Syrian troops leave Lebanese soil*, 26 April 2005, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4484325.stm, (dostęp: 20.09.2013).

w regionie i wspierać pokój na Środkowym Wschodzie²⁹. Wybuch wojny domowej w Syrii rozwiązał Waszyngtonowi ręce i postawił Stany Zjednoczone w obozie antyrządowym³⁰. Jednakże Stany Zjednoczone wyciągnęły wnioski z przebiegu „arabskiej wiosny” w regionie i nie zamierzały już uzbrajać islamistów. Co do „demokratów” również zachowują rozwagę, bez wątpienia również z obawy, że broń im odbiorą islamisci.

Dla Assada i Alawitów, a także syryjskich chrześcijan walka nie toczy się tylko o zwycięstwo, lecz również o samo ich przetrwanie i fizyczną egzystencję. Klęska będzie oznaczała ich całkowite unicestwienie, przy bierności Stanów Zjednoczonych i Europy, stąd taka silna motywacja Alawitów, efektywniejsza niż w przypadku skłóconych i walczących o przywództwo oraz różne cele polityczne opozycjonistów.

Wspierając opozycję w jej próbie obalenia Assada Turcja, Stany Zjednoczone, Francja i państwa regionu Zatoki Perskiej, a zwłaszcza Arabia Saudyjska i Katar przystąpiły do działań zmierzających do zjednoczenia syryjskiej opozycji, działając w swoich, często rozbieżnych, interesach i popierając różne ugrupowania zbrojne i polityczne. 23 sierpnia 2011 r., po szeregu spotkań, grupy opozycyjne utworzyły w Istambule Syrian National Council (SNC, Syryjską Radę Narodową; inaczej: National Council of Syria), który miał reprezentować naród syryjski. Weszło doń m.in. wielu członków syryjskiego skrzydła Bractwa Muzułmańskiego³¹.

Ponad rok później, 11 listopada 2012 r. na konferencji w Dausze (Katar) – w odpowiedzi na zewnętrzną presję Stanów Zjednoczonych i innych państw mającą na celu zjednoczenie opozycji na szerszej podstawie niż Syrian National Council – syryjska opozycja utworzyła nową organizację pod nazwą Syrian National Coalition for Revolutionary and Opposition

²⁹ *U.S. Relations With Syria. Bureau ...*, dz. cyt.

³⁰ Już w maju 2011 r., po początkowych wahaniach odnośnie stanowiska amerykańskiego wobec reżimu Assada, prezydent Obama stwierdził, że najlepszym rozwiązaniem kryzysu syryjskiego byłoby ustąpienie Assada. Odnośnie stanowiska amerykańskiego zob. E. Zisser, *The Failure of U.S. Policy toward Damascus*, „Middle East Quarterly” Fall 2013, t. 20, nr 4, s. 59–65.

³¹ Grupa państw i organizacji wielostronnych, tzw. The Friends of Syria (obejmująca większość państw Ligi Arabskiej, Stany Zjednoczone, UE i Turcję) 1 kwietnia 2012 r. uznała SNC za legalnego przedstawiciela narodu syryjskiego. Jednakże zaledwie osiem miesięcy później Friends of Syria przeniosły swoje uznanie na SNCROF, uznając ją za jedyną legalną przedstawicielkę narodu syryjskiego (12 grudnia 2012 r.) – Y. Sayigh, *The Syrian Opposition's Leadership Problem*, „The Carnegie Papers”, April 2013, s. 5. SNC była zdominowana przez Bractwo Muzułmańskie – tamże, s. 7.

Forces (**SNCROF**)³², popularnie zwaną Syrian National Coalition (SNC) lub Syrian Opposition Coalition (**SOC**)³³ lub po prostu Koalicją. Dla uniknięcia pomyłki z Syrian National Council (SNC) dla potrzeb niniejszego opracowania stosowany będzie dla Koalicji skrót SOC.

Weszło do niej 22 przedstawicieli SNC (na 63 miejsca)³⁴ oraz, po raz pierwszy, przedstawiciele lokalnych komitetów (LCC Syria), oddolnej sieci 70 grup koordynacyjnych (tansiqiya) i lokalnych rad, będących rdzeniem walczących w Syrii grup opozycyjnych. Koalicja zyskała poparcie Free Syrian Army (FSA, Wolna Armia Syryjska), ale poza nią pozostało wiele walczących w Syrii ugrupowań³⁵.

12 listopada 2012 r. państwa Rady Współpracy Arabskich Państw Zatoki (ang. The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf, w skrócie – Gulf Cooperation Council, GCC) uznały koalicję

³² Syryjska Koalicja Narodowa na rzecz Sił Rewolucyjnych i Opozycyjnych. Inaczej również: National Coalition for Syrian Revolutionary and Opposition Forces (NCSROF). Przewodniczącym został Sheikh Ahmad Moaz al-Khatib, wiceprzewodniczącymi Riad Seif i Suhair al-Atassi (kobieta), a sekretarzem generalnym Mustafa Sabbagh. 6 lipca 2013 r. koalicja wybrała nowego przewodniczącego – Ahmada Asi al-Jarbę (a po raz kolejny w styczniu 2014 r.) i sekretarza generalnego (Anas Al-Abdah). Jarba uważany jest za kandydata „saudyjskiego”, a jego wybór był zwycięstwem nad kandydatem wspieranym przez Katar – Ahmad al-Jarba, Syria Resources, 2 October 2013, <http://carnegieendowment.org/2013/10/02/ahmad-al-jarba/gye1>, (dostęp: 01.06.2014); R. Lefèvre, *Can Syria's Muslim Brotherhood Salvage Its Relations With Riyadh?*, 28 March 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=55052>, (dostęp: 01.06.2014).

³³ Syrian National Coalition (SNC) – Syryjska Koalicja Narodowa; Syrian Opposition Coalition (SOC) - Syryjska Koalicja Opozycji.

³⁴ Members of the Syrian National Coalition for Revolutionary and Opposition Forces, Syria Resources, November 21, 2012, <http://carnegie-mec.org/publications/?fa=50104>, (dostęp: 28.05.2014).

³⁵ NCSROF została utworzona w oparciu o propozycję Syrian National Initiative (Syryjskiej Inicjatywy Narodowej), weterana ruchu dysydenckiego Riada Seida. Składa się z przedstawicieli głównych ugrupowań opozycyjnych, w tym SNC, Bractwa Muzułmańskiego Syrii, Syryjskiej Powszechnej Komisji Rewolucyjnej (Syrian Revolution General Commission), Lokalnych Komitetów Koordynacyjnych (Local Coordination Committees of Syria, LCC Syria), lokalnych rad rewolucyjnych z całego kraju oraz osób z długą historią opozycyjną i niewielkiej liczby kurdyjskich przywódców politycznych. Jej celem jest reprezentowanie i koordynowanie działalności ugrupowań syryjskiej opozycji oraz jednoczenie jej wokół rządu tymczasowego, który rządziłby Syrią po upadku reżimu Assada – K. Sofer, J. Shafroth, *The Structure and Organization of the Syrian Opposition*, May 14, 2013, s. 3. Poza NCSROF zostały: National Coordination Committee for Democratic Change, kilka grup radykalnej milicji islamskiej, część Syrian Liberation Army, która po początkowej akceptacji szybko wycofała się z koalicji. Koalicji nie uznała również al-Nusra Front oraz 13 innych zbrojnych grup.

za „prawowitego (legitimate) przedstawiciela” narodu syryjskiego, zaprzestając uznawania rządu Bashara al-Assada, za nimi poszły państwa Ligi Arabskiej (z wyjątkiem Algerii, Iraku i Libanu), które uznały koalicję za „prawowitego przedstawiciela i głównego partnera Ligi Arabskiej”, ale nie dały jej pełnego uznania jako jednemu przedstawicielowi narodu syryjskiego.

W listopadzie 2012 r. Francja (uznała również koalicję za „przyszły interim rząd demokratycznej Syrii”), Turcja, Hiszpania i Wielka Brytania uznały koalicję za jedyne przedstawiciela narodu syryjskiego. Stany Zjednoczone w prasowym oświadczeniu z 11 listopada 2012 r. pogratulowały utworzenia koalicji ale nie uznały jej za rząd na uchodźctwie. Dopiero 11 grudnia prezydent Obama uznał koalicję za jedyne prawowitego (legitimate) przedstawicielstwo narodu syryjskiego, i następnego dnia, 12 grudnia, na Konferencji Przyjaciół Syrii w Marakeszu jego śladem poszło 100 państw. Jednakże uluda – chociaż niepewnej – jedności rozsypała się 20 stycznia 2014 r., kiedy to SNC wycofała się z koalicji na znak protestu przeciwko decyzji koalicji wzięcia udziału w rozmowach genewskich.

Głównymi organizacjami tworzącymi w 2013 r. ogólnosyryjską strukturę opozycji były utworzone w listopadzie i grudniu 2012 r. SNCROF/SOC oraz Supreme Military Command (**SMC, Najwyższe Dowództwo Wojskowe**)³⁶. SOC i SMC są ze sobą powiązane, ale jednocześnie w pełni od siebie niezależne i cieszą się poparciem społeczności międzynarodowej³⁷ (a ściślej mówiąc, jej „zachodniego” i „prozachodniego odłamu”). Faktycznie jednak w terenie panuje chaos i rozbitcie organizacyjne a poszczególne grupy antyrządowe realizują własne cele i własną politykę.

SOC i SMC wykorzystują poparcie międzynarodowe (finansowe, militarne i polityczne) dla próby narzucenia swoich celów i wymuszenia podporządkowania innych grup opozycyjnych. Obie one reprezentują raczej opozycję na zewnątrz niż nią kierują. A z drugiej strony grupy opozycyjne, uznając ich rolę jako pośrednika na płaszczyźnie międzynarodowej, często taktycznie podporządkowują się im, aby uzyskać przede wszystkim wsparcie materialne (pieniądze i broń), w toczonej dla realizacji własnych celów walce.

³⁶ Statement on the Formation of the Supreme Military Council Command of Syria, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=50445>, (dostęp: 01.06.2014). Inaczej: Supreme Joint Military Command (Najwyższe Połączone Dowództwo Wojskowe) – E. O’Bagy, *The Free Syrian Army*, „Middle East Security Report” March 2013, nr 9, s. 6.

³⁷ K. Sofer, J. Shafroth, dz. cyt., s. 2.

Katar i Turcja, mające bliskie związki z Bractwem Muzułmańskim w Syrii, wspierają powiązane z nimi bardziej radykalne elementy w SOC (Hitto), natomiast Arabia Saudyjska i Zjednoczone Emiraty Arabskie, z podejrzliwością odnoszące się do Bractwa i jego wpływów w organizacji, wspierają elementy bardziej umiarkowane (Khatib). SOC otrzymuje wsparcie polityczne i finansowe zarówno ze strony państw zachodnich, jak i arabskich (Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Włochy, Turcja, Egipt, Jordania, Arabia Saudyjska, Katar, Zjednoczone Emiraty Arabskie)³⁸.

SMC zostało utworzone jako namiastka Ministerstwa Obrony SOC, ale w dużej mierze działa na własną rękę³⁹. Do jego powołania doszło 7 grudnia 2012, kiedy przywódcy ugrupowań zbrojnych z całej Syrii ogłosili wybór nowej 30. osobowej struktury dowódczej Supreme Joint Military Command, inaczej Supreme Military Command (SMC), po trzydniowej konferencji w Antalyi (Turcja), w której wzięło udział ponad 260 dowódców grup wojskowych z całej Syrii oraz funkcjonariusze bezpieczeństwa ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji, państw Zatoki Perskiej, Turcji i Jordanii⁴⁰.

Celem SMC było połączenie różnych grup zbrojnych i stworzenie z nich armii narodowej poprzez stworzenie łańcucha dowodzenia, jednakże w terenie jego władza jest często nominalna. SMC miało również zmniejszyć wpływ grup ekstremistycznych służąc jako główny kanał przekazywania międzynarodowej pomocy finansowej i materialnej. Składało się z wybranych 30 przedstawicieli ugrupowań zbrojnych: Free Syrian Army, Syrian Liberation Front, Syrian Islamic Front, niezależnych brygad, regionalnych rad wojskowych i dezertersów z armii syryjskiej. Otrzymuje pomoc finansową, materialną i ograniczoną pomoc „śmiertcioną” (lethal) państw zachodnich, jak i arabskich (Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Włochy, Turcja, Egipt, Jordania, Arabia Saudyjska, Katar, Zjednoczone Emiraty Arabskie)⁴¹. Powstanie SMC było wynikiem

³⁸ Tamże, s. 4.

³⁹ Tamże, s. 5; E. O’Bagy, dz. cyt., s. 23, 25.

⁴⁰ E. O’Bagy, dz. cyt., s. 16, 9. Na s. 9 nazwa: Supreme Joint Military Command Council, na s. 16: Supreme Joint Military Command. Zob. też B. Mroue, B. Hubbard, *Syria Rebels Create New Unified Military Command*, 8 December 2012, http://www.huffingtonpost.com/2012/12/08/syria-rebels-military-council_n_2263256.html, (dostęp: 01.06.2014). Nie zaproszono przedstawicieli skrajnych ugrupowań: Jabhat al-Nusra i Ahrar al-Sham.

⁴¹ K. Sofer, J. Shafroth, dz. cyt., s. 5. Zob. też O’Bagy, dz. cyt., s. 16.

kompromisu pomiędzy Katarzem i Arabią Saudyjską łącząc sterowane przez Katar dotychczasowe Wspólne Dowództwo (Joint Command) i jego prowincjonalne Rady Wojskowe oraz sterowane przez Arabię Saudyjską Dowództwo Pięciu Frontów (Five Front Command).

Dowodzenie siłami opozycyjnymi, podobnie jak struktura większości z tych ugrupowań, ma swego rodzaju charakter bardziej „sieciowy”, niż hierarchiczny. Największą z tych grup była początkowo **Free Syrian Army (FSA, Wolna Armia Syryjska)**⁴², ale jednocześnie jest ona mało zhierarchizowana i spójna⁴³, skupia różne niewielkie, w małym stopniu skoordynowane, na ogół ideologicznie umiarkowane milicje i bataliony operujące na szczeblu lokalnym. Oficjalnie nie jest powiązana z jakimś konkretnym ugrupowaniem politycznym syryjskiej opozycji, a jej kierownictwo jest włączone do SMC i blisko powiązane z NCSROF. Jej liczebność szacowano wiosną 2013 r. na ok. 50 tys. ludzi. Otrzymuje pomoc finansową, materialną i ograniczoną „śmiercionośną” od państw zachodnich i arabskich za pośrednictwem SMC oraz od dawców indywidualnych i z nieformalnych źródeł finansowych⁴⁴.

Pozostałe liczące się ugrupowania zbrojne, czy też raczej „sieci” są w przeważającej mierze ugrupowaniami o silnie podkreślanym charakterze religijnym. Największe z nich to **Syrian Islamic Liberation Front** (w skrócie: **SILF**, Syryjski Islamski Front Wyzwolenia), zwany też Syryjskim Frontem Wyzwolenia (Syrian Liberation Front, w skrócie: **SLF**)⁴⁵. Utworzony został we wrześniu 2012 r., jako koalicja ok. 20 grup islamskich. Obejmuje m. in. Suqour al-Sham Brigade, Farouq Battalions, al-Tawhid Brigade (Liwa al-Tawhid) oraz Islam Brigade (Liwa al-Islam, później Jaysh al-Islam) i Deir ez-Zour Revolutionary Council. Wkrótce po utworzeniu jej przywódca Ahmed Issa wydał oświadczenie, w którym stwierdził, że zamierza utrzymywać braterskie stosunki z FSA, ale odmówił jej pełnego poparcia ze względu na fakt pozostawiania kierownictwa FSA w Turcji. Następnie jednak kierownictwo SLF weszło w skład SMC⁴⁶. Niektórzy

⁴² K. Sofer, J. Shafroth, dz. cyt., s. 6. Ma charakter świecko-nacjonalistyczny, ale obejmuje również grupy religijne, które dążą do utworzenia państwa islamskiego, i nad którymi nie sprawuje silniejszej kontroli (np. część SILF).

⁴³ Y. Sayigh, *The Syrian Opposition's Leadership Problem*, „The Carnegie Papers”, April 2013, s. 9.

⁴⁴ K. Sofer, J. Shafroth, dz. cyt., s. 6.

⁴⁵ Pierwotnie nazywał się Islamic Front to Liberate Syria. Ich celem jest utworzenie państwa islamskiego, opartego na prawie szariatu.

⁴⁶ Zob. E. O'Bagy, dz. cyt., s. 30.

analitycy lekceważą jego „islamskość” uznając go za stosunkowo umiarkowany⁴⁷, co jednak wydaje się nieuzasadnione. Jego liczebność szacowano wiosną 2013 r. na 37 tys. ludzi. Pierwotnym źródłem wsparcia i finansowania była Arabia Saudyjska, która następnie – w kwietniu 2013 r. – zgodziła się udzielać dalszej pomocy za pośrednictwem SMC⁴⁸.

Pod koniec listopada 2013 r. Suqour al-Sham Brigade, al-Tawhid Brigade i Jaysh al-Islam, najsilniejsze ugrupowania SILF ogłosiły przystąpienie do nowego ugrupowania – Islamic Front – w związku z czym 25 listopada na stronie internetowej SILF ukazało się ogłoszenie informujące o zakończeniu działalności SILF.

Kolejnym ugrupowaniem był **Syrian Islamic Front** (w skrócie: **SIF**⁴⁹, Syryjski Front Islamski), którego powstanie ogłoszono 21 grudnia 2012 r. Kierował się on dogmatyczną ideologią salaficką i dążył do utworzenia państwa teokratycznego, kierowanego przez radę szury, przy czym nie nawoływał do utworzenia islamskiego kalifatu lecz opowiadał się za zachowaniem państwowości syryjskiej⁵⁰. Jego liczebność szacowano wiosną 2013 r. na 13 tys. ludzi. Jego głównym źródłem finansowania były bogate osoby z Arabii Saudyjskiej, Kuwejtu i innych państw Zatoki Perskiej⁵¹. W przeciwieństwie do SLF, SIF miał bardziej hierarchiczną strukturę. Do najbardziej znanych oddziałów należały: Ahrar al-Sham Battalions, al-Haqq Brigade (Liwa al-Haqq) w Homs oraz Harakat al-Fajr al-Islamiyya w Aleppo. Dowództwo SIF nie zostało włączone do SMC w takim stopniu jak dowództwo SLF, lecz główni dowódcy zostali członkami SMC. W listopadzie 2013 r. Syrian Islamic Front został rozwiązany.

⁴⁷ Np. tamże, s. 30; K. Sofer, J. Shafroth, dz. cyt., s. 7.

⁴⁸ K. Sofer, J. Shafroth, dz. cyt., s. 7.

⁴⁹ Ich celem jest utworzenie państwa islamskiego, opartego na prawie szariatu – A. Lund, *Freedom fighters? Cannibals? The truth about Syria's rebels*, „The Independent”, 17 June 2013; A. Y. Zelin, C. Lister, *The crowning of the Syrian Islamic Front*, June 24, 2013, http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2013/06/24/the_crowning_of_the_syrian_islamic_front, (dostęp: 20.08.2013). W oświadczeniu wydanym 20 stycznia 2013 r. [tekst arabski: <http://ia601501.us.archive.org/32/items/Mithaq/Mithaq.pdf>], tj. miesiąc po utworzeniu, za cel podano „budowę cywilizowanego społeczeństwa islamskiego w Syrii, rządzonego przez prawo Boga”. SIF odrzuca koncepcję demokracji, ale uznaje głosowanie, jako metodę wyboru przywódców politycznych „tak długo, jak jest regulowane przez szariat” i tylko takich kandydatów, którzy akceptują prawo szariatu. Wykluczone oczywiście jest uchwalanie praw sprzecznych z prawem Boga.

⁵⁰ E. O'Bagy, dz. cyt., s. 30.

⁵¹ K. Sofer, J. Shafroth, dz. cyt., s. 7.

Poza tym w Syrii, w 2013 r. niezależnie od FSA, SLF i SIF, działało dziewięć większych ugrupowań (sojuszy brygadowych). Część z nich została włączona do struktury SMC, a inne, szczególnie ekstremistyczne, pozostały niezależne. Najważniejszą z niezależnych brygad była Ahrar al-Rasul Brigade, której kierownictwo włączono do SMC i która współdziałało z SLF. Liczyła ona ok. 15 tys. ludzi. i była finansowana przez Katar. Innymi istotnymi niezależnymi brygadami, których kierownictwo zostało włączone do SMC były: Syrian Martyrs Brigade, Fajr al-Islam Batalion i Al-Haqq Brigade⁵². A oprócz nich działały dodatkowo zbrojne ugrupowania kurdyjskie, przy czym Kurdowie stanowią 9% ludności Syrii.

22 listopada 2013 r. przywódcy SIF i SILF wzięli udział w utworzeniu nowego ugrupowania pod nazwą **Islamic Front** (IF), jednocząc większość grup tworzących wcześniej SIF (Ahrar al-Sham, Liwa al-Haqq, Ansar al-Sham) i SILF (Liwa al-Tawhid, Suqour al-Sham, Jaysh al-Islam) oraz Kurdish Islamic Front. Obecnie uważa się, że IF jest największą armią rebeliancką w Syrii liczącą 40-50 tys. ludzi. Jego powstanie osłabiło SMC, pozbawiając go chociażby wpływu na Liwa al-Tawhid. IF dąży do przekształcenia Syrii w państwo islamskie, a większość jego grup jest wrogo nastawionych wobec ISIL⁵³. W grudniu 2013 r. IF poinformował, iż wycofał się z SMC. A kilka dni później siły IF usunęły oddziały SMC z kwater i składów w Bab al-Hawa, na przejściu granicznym z Turcją, co zmusiło Stany Zjednoczone i Wielką Brytanię do zawieszenia „nieśmiertelnej” (non-lethal) pomocy dla grup rebelianckich w północnej Syrii⁵⁴.

Dość powszechnie uważa się, chociaż nie ma na to zbyt wielu dowodów (jedna z grup składowych IF – Jaysh al-Islam, ang. Army of Islam, była opłacana przez Saudyjczyków), że IF jest tworem saudyjskim⁵⁵. Część

⁵² Tamże, s. 9.

⁵³ Factbox: Syria's rebel groups, 9 January 2014, <http://www.reuters.com/assets/print?aid=USBREA080SW20140109>, (dostęp: 01.06.2014); Syria crisis: Guide to armed and political opposition, 13 December 2013, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24403003>, (dostęp: 01.06.2014); A. Lund, Say Hello to the Islamic Front, 22 November 2013, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=53679>, (dostęp: 01.06.2014).

⁵⁴ Syria crisis: Guide to armed and political opposition, 13 December 2013, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24403003>, (dostęp: 01.06.2014).

⁵⁵ Np. Syrian FSA fades in shadow of Saudi-backed opposition front, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/12/syria-fsa-islamic-front-geneva-ii-jarba.html>, (dostęp: 01.06.2014).

grup była opłacana przez Katar (Tawhid Brigade), a część mogła mieć wsparcie Turcji⁵⁶.

9 grudnia 2013 r., w odpowiedzi na powstanie IF 14. brygad FSA połączyło się w nowe ugrupowanie: **Syrian Revolutionaries Front** (Jabhat Thowar Suriyya), w oparciu o Syrian Martyrs Brigade. Jest on finansowany przez Arabię Saudyjską, ułożył sobie chłodne stosunki z IF, wyraził poparcie dla SMC i skupiając „umiarkowanych” islamistów zaciekle zwalcza oddziały ISIL⁵⁷. IF i SRF zdecydowanie zwalczają ISIL i być może strona saudyjska, „gra na dwóch fortepianach” finansując te dwa konkurencyjne wobec siebie ugrupowania.

W styczniu 2014 r. powstała koalicja ośmiu grup zbrojnych umiarkowanych islamistów (przeważnie związanych wcześniej z FSA), które utworzyły **Army of Mujahedeen** (Jaysh al-Mujahedeen, Armia Mudżahedinów)⁵⁸, której celem jest zwalczanie ISIL, jako ugrupowania gwałcącego prawa boże. Nie przyznaje się do związków z SOC i FSA, ale przyznaje się do otrzymywania pomocy z zagranicy nie wymieniając jednak nazwy źródła pomocy⁵⁹. Swoje siły szacuje na 5 tys. ludzi⁶⁰, a za jego powstaniem stoją finansisci z nad Zatoki, których celem jest zniszczenie ISIL.

W ten sposób w końcu 2013 i na początku 2014 r. FSA uległa kanibalizacji – saudyjskie pieniądze rozbijają klecone bez powodzenia przez Amerykanów ogólnosyryjskie opozycyjne struktury polityczne i wojskowe.

Kolejnym ugrupowaniem, jednoznacznie terrorystycznym i ekstremistycznym jest **Jabhat al-Nusra**⁶¹, zwany też Nusra Front, liczący ok. 6 tys. ludzi, finansowany, uzbrajany i trenowany przez al-Qaeda i jej

⁵⁶ A. Lund, *The Politics of the Islamic Front, Part 1: Structure and Support*, 14 January 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=54183>, (dostęp: 01.06.2014).

⁵⁷ Factbox: Syria's rebel groups, dz. cyt.; A. Lund, *The Syria Revolutionaries' Front*, 13 December 2013, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=53910>, (dostęp: 01.06.2014); A. Lund, *Pushing Back Against the Islamic State of Iraq and the Levant: The Syria Revolutionaries' Front and the Mujahideen Army*, 7 January 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=54103>, (dostęp: 01.06.2014).

⁵⁸ Nie należy mylić z iracką organizacją o tej samej nazwie.

⁵⁹ A. Lund, *The Mujahideen Army of Aleppo Tuesday*, 8 April 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=55275>, (dostęp: 01.06.2014).

⁶⁰ A. Lund, *Pushing Back ...*, dz. cyt.

⁶¹ Związana z Al Qaedą. W grudniu 2012 r. uznana przez ONZ i Stany Zjednoczone, przez Australię w czerwcu 2013 r. i Wielką Brytanię w lipcu 2013 r. za organizację terrorystyczną.

iracką przybudówkę Islamic State of Iraq. W jego szeregach walczy wielu cudzoziemskich jihadistów. Jest ona nieubłaganym wrogiem Alawitów (odłamu Szyitów, stanowiących 12% ludności Syrii i większość reżimu Assada)⁶². Do jego celów należy: wzmocnienie świadomości islamskiej natury konfliktu, stworzenie państwa islamskiego w Syrii, utworzenie kalifatu w Bilad al-Sham (Lewancie). Zmierza do utworzenia systemu rządów opartego na religii i prawie szariatu, ponieważ według niego każdy rząd nie opierający się na prawie szariatu jest nielegalny⁶³.

Na terytorium Syrii działa również inne ugrupowanie terrorystyczne – Islamic State of Iraq (ISI, Islamskie Państwo Iraku), działające pod tą nazwą od 2006 do kwietnia 2013 r., a następnie pod nazwą Islamic State of Iraq and the Levant (**ISIL**, Islamskie Państwo Iraku i Lewantu) inaczej Islamic State of Iraq and al Sham (**ISIS**, lub też: Islamic State of Iraq and Syria, Islamskie Państwo Iraku i Shamu /i Syrii)⁶⁴, a które działając wcześniej wyłącznie w Iraku, w 2004 r. zadeklarowało lojalność wobec al-Qaedy i stało się znane jako „al-Qaeda in Iraq”.

Jednakże w kwietniu 2013 r., przywódca ISI Abu Bakr al-Baghdadi zapowiedział, że ISI przekształci się w ISIL w związku z rozszerzeniem działalności na Syrię i przejściem syryjskiego ugrupowania jihadistowskiego Nusra Front, które Baghdadi pomógł utworzyć w sierpniu 2011 r. Nie poinformował o tym szefa al-Qaedy Zawahiriego, który spróbował podporządkować sobie ISI(L), każąc Baghdadiemu rozwiązać nową iracko-syryjską organizację i wycofać się do Iraku, ale Baghdadi odmówił. Jednocześnie jednak Zawahiri pozyskał lub odzyskał Nusra Front, którego przywódca, Abu Mohammad al-Golani, publicznie zadeklarował wierność Zawahiriemu, nie chcąc zostać wchłonięty przez ISIL. Od tego momentu Nusra Front funkcjonuje jako de facto odgałęzienie al-Qaedy, chociaż tego nie ogłoszono. Zerwanie pomiędzy ISIL i Nusra Front, do którego doszło w kwietniu 2013 r., zaowocowało po kilku miesiącach ciężkimi walkami w północnej Syrii pomiędzy ISIL i innymi ugrupowaniami, po których

⁶² K. Sofer, J. Shafroth, dz. cyt., s. 8.

⁶³ N. Benotman, R. Blade, *Jabhat al-Nusra. Jabhat al-Nusra li-ahl al-Sham min Mujahedi al-Sham fi Sahat al-Jihad. A Strategic Briefing*, s. 2–3, <http://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/jabhat-al-nusra-a-strategic-briefing.pdf>, (dostęp: 20.08.2013).

⁶⁴ Organizacja terrorystyczna, której początki związane są z Al Qaeda, i która odpowiedzialna jest za śmierć tysięcy Irakijczyków (głównie cywili).

stronie znalazł się Nura Front⁶⁵. W lutym 2014 r. po długotrwałej walce o władzę, al-Qaeda całkowicie odcięła się od ISIL i oświadczyła, że „w żaden sposób nie jest powiązana z grupą nazywaną Islamskie Państwo Iraku i Lewantu”⁶⁶.

Zbrojne ugrupowania opozycyjne na północy Syrii, które są w stanie bezproblemowo przekraczać granicę z Turcją i przemieszczać się swobodnie na jej terytorium, zwiększają w ten sposób swoje możliwości rekrutacyjne, manewrowe, dostępu do linii zaopatrzeniowych, a co za tym idzie, do zaopatrzenia i przede wszystkim do broni.

Główne państwa wspierające opozycję: Stany Zjednoczone, Turcja, Arabia Saudyjska, Katar i Zjednoczone Emiraty Arabskie zobowiązały się do kierowania wszelkiej pomocy wojskowej za pośrednictwem SMC, godząc się na jej kierowanie do poszczególnych ugrupowań czy brygad. Jednocześnie jednak wiele ugrupowań, nawet blisko powiązanych z SOC i SMC, wciąż otrzymuje poważne fundusze kanałami nieformalnymi oraz od ideologicznie motywowanych wspierających je darczyńców. A na dodatek poszczególne państwa wspierające opozycję wspierają konkretne ugrupowania w jej ramach – i tak Turcja, Katar, Arabia Saudyjska czy Zjednoczone Emiraty Arabskie wspierają różne określone ugrupowania polityczne i zbrojne. Stany Zjednoczone również wspierały ugrupowania zbrojne, z pominięciem SMC (np. Szkolenie przez Amerykanów grup zbrojnych walczących w pobliżu granicy syryjsko-jordańskiej). To rozbitcie poparcia – pomimo deklaracji politycznych – nie sprzyja również integracji SOC i SMC oraz zwiększeniu ich wpływu oraz autorytetu na „zależne” od nich ugrupowania.

Z kolei trwające poparcie Rosji dla Assada negatywnie wpływa na rosyjskie stosunki nie tylko z Zachodem, lecz również z wieloma krajami arabskimi wspierającymi syryjską opozycję. Dotyczy to zwłaszcza stosunków Rosji z sześcioma zdominowanymi przez sunnitów państwami Środkowego Wschodu, które zwalczają reżim Assada i wspierają opozycję (Turcja, Arabia Saudyjska, Katar, Jordania, Egipt i Libia).

Na arenie międzynarodowej Rosja i Chiny od początku blokowały zachodnie inicjatywy uchwalenia antysyryjskiej (antyassadowskiej) rezolucji przez ONZ. 19 lipca 2012 r. Rosja i Chiny⁶⁷, po raz trzeci od rozpoczęcia

⁶⁵ A. Lund, *A Public Service Announcement From Al-Qaeda*, 3 February 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=54411>, (dostęp: 01.06.2014).

⁶⁶ Tamże.

⁶⁷ Russia, China veto western-backed Syria resolution at UN Security Council, 19.07.2012, <http://rt.com/news/russia-china-unsc-veto-syria-584/>, (dostęp: 02.09.2013).

wojny domowej w Syrii⁶⁸, zawetowały rezolucję ONZ wymierzoną przeciwko reżimowi Assada, wiążąc Stanom Zjednoczonym ręce w sprawie antysyryjskich sankcji ONZ i ewentualnej interwencji z poparciem politycznym Narodów Zjednoczonych.

Z jednej strony broń opozycji dostarcza Katar i Arabia Saudyjska, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Turcja. Z drugiej strony broń do Syrii dostarcza Rosja. Iran przewozi broń do Damaszku drogą lotniczą przez obszar powietrzny Iraku⁶⁹, a także wysłał na pomoc Assadowi członków paramilitarnej Quds Force („Siły Jerozolimy”, specjalne pododdziały Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej)⁷⁰. Reżimowi Assada pomagają także tysiące członków Hezbollahu⁷¹ oraz iraccy szyici, zachęceni przez Iran. Do grona aktywnie wspierających opozycję dołączyły również Stany Zjednoczone.

Lotnicze transporty broni z **Iranu** do Syrii zostały przerwane na początku 2012 r. ale według „The New York Timesa” (z 5 września) zostały wznowione w lipcu 2012 r. We wrześniu 2012 r. Stany Zjednoczone, na podstawie posiadanych informacji zażądały od Iraku, aby przestał zezwalać Iranowi na wykorzystywanie irackiej przestrzeni powietrznej dla przekazywania dostaw broni do Syrii, ale Irak zażądał od Amerykanów przedstawienia dowodów, a ujawnione rzecznik premiera Iraku Ali al-Moussawi uznał za niewystarczające. Rzecznik oświadczył również, że Irańczycy zapewnili premiera Iraku, szyitę Nouriego al-Malikiego, że loty dostarczają jedynie pomocy i żywności, a jednocześnie Irak ostrzegł Iran, że przewożenie broni będzie pogwałceniem rezolucji RB ONZ. Zapewnił

⁶⁸ Po raz pierwszy 4 października 2011 r., po raz drugi 4 lutego 2012 r. Dwa dni później, 6 lutego 2012 r. minister Siergiej Ławrow określił zachodnią reakcję na rosyjskie veto jako „histeryczną”.

⁶⁹ M. Hunter, *Iraq Can't Stop Iran's Arms Shipments to Syria, FM Says*, 13 July 2013, <http://abcnews.go.com/blogs/headlines/2013/07/iraq-cant-stop-irans-arms-shipments-to-syria-fm-says/>, (dostęp: 27.08.2013).

⁷⁰ Quds Force utworzył i utrzymuje w Syrii (wraz z Hezbollahem) ugrupowanie Al-Jaysh al-Sha'bi (Armia Ludowa), szkoląc je i zaopatrując w broń, wyposażenie, zaopatrzenie i pieniądze.

⁷¹ Amerykański urzędnik będący członkiem amerykańskiej delegacji sekretarza stanu Johna Kerry'ego w Omanie, powiedział, że według FSA Hezbollah i bojownicy irańscy pomagają reżimowi Assada w Qusayr (koło Homs). Nie potrafił jednak powiedzieć z pewnością, czy Irańczycy są tam na pewno oraz czy Irańczycy i Hezbollah biorą udział w walkach, czy tylko są doradcami przy wojskach rządowych – D. Hughes, 21 May 2013, *New Evidence of Iran Support to Assad, While Congress Moves to Arm Rebels*, <http://abcnews.go.com/blogs/politics/2013/05/new-evidence-of-iran-support-to-assad-while-congress-moves-to-arm-rebels/>, (dostęp: 30.08.2013).

również, że rząd iracki uważnie monitoruje transporty lądowe i lotnicze i dotąd nie zauważył żadnych nieprawidłowości. Zastępca rzecznika Departamentu Stanu 5 września oświadczył, że Stany Zjednoczone oczywiście uznają, że Irak jest suwerennym państwem, ale które kontroluje swoją przestrzeń powietrzną, ale chciałyby aby rząd Malikiego stworzył przepisy, które obligują każdy irański samolot lecący nad terytorium irackim do lądowania i poddania się kontroli przed dalszym lotem⁷².

Nowa amerykańska polityka wsparcia SMC znalazła wyraz w oświadczeniu sekretarza stanu Johna F. Kerry'ego, który 28 lutego 2013 r. oświadczył, że Stany Zjednoczone będą udzielać opozycji pomocy (w tym dostarczać żywność, lekarstwa, prowadzić szkolenia) za pośrednictwem SMC. W ten sposób Stany po raz pierwszy publicznie zobowiązały się do wysłania nieśmiercionośnego wsparcia zbrojnej opozycji w Syrii, co miało na celu wsparcie umiarkowanych elementów w jej szeregach, ale nie wychodziło naprzeciw żądaniom opozycji o dostawy broni i wyposażenia. U podłoża tej ostrożności leżała obawa przed dostaniem się broni w ręce grup islamskich i ekstremistycznych.

Od początku 2013 r. **Katar** wykorzystywał nieformalne powiązania dla dostarczenia opozycji przynajmniej dwóch dostaw ręcznych wyrzutni pocisków, w tym jednej chińskich FN-6⁷³ (kilka tuzinów, od nieznanego sprzedawcy, przewiezione do Turcji, a stąd zostały przekazane opozycji). Stało się to w czasie, kiedy administracja amerykańska oczekiwała na decyzję Obamy o rozpoczęciu ograniczonych dostaw broni dla syryjskiej opozycji, co mogło zostać odczytane przez Katar, jak i inne wspierające opozycję państwa arabskie, jako zielone światło dla „drastycznego rozszerzenia dostaw broni” dla opozycji. 23 kwietnia 2013 r. Obama, w czasie prywatnego spotkania w Waszyngtonie ostrzegł emira Kataru szejka Hamada bin Khalifa al-Thaniego⁷⁴ przed niebezpieczeństwem zbrojenia islamskich radykałów w Syrii (np. Nusra Front), ale Waszyngton nie chciał wywierać zbyt silnego nacisku na Katar, uznając, że ma on w Syrii swoje

⁷² A. Marquardt, D. Hughes, *Iraq Rejects U.S. Claims That Iran Using Airspace to Send Arms to Syria*, 5 September 2012, <http://abcnews.go.com/International/iraq-rejects-us-claims-iran-airspace-send-arms/story?id=17161857#.UeFM6T6sirc>, (dostęp: 27.08.2013).

⁷³ Przenośne raketowe zestawy przeciwlotnicze.

⁷⁴ Hamad bin Khalifa al-Thani był emirem Kataru od 1995 r. do 25 czerwca 2013 r. kiedy przekazał władzę swojemu synowi szejkowi Tamimowi bin Hamadowi al-Thanemu. Był on zdecydowanym zwolennikiem zbrojenia wcześniej opozycjonistów libijskich, a obecnie syryjskich.

własne interesy (a poza tym Amerykanie mają w Katarze swoją bazę i liczą na jego pomoc w rozmowach pomiędzy rządem afgańskim i Talibami, którzy mają w Katarze swoje biuro polityczne). Amerykanie dostrzegali również, że Katar usiłuje odgrywać większą rolę, niż to wynika z jego możliwości, jest też całkowicie niezależny finansowo, a jego wpływy wynikają w dużej mierze z nieprzewidywalności. Wcześniejsza dostawa pocisków przeciwlotniczych sponsorowana przez Katar dotyczyła pocisków z bloku wschodniego pochodzących z libijskich magazynów Qaddafiego. Podczas spotkań z Obamą przywódcy Jordanii⁷⁵ i Zjednoczonych Emiratów Arabskich⁷⁶ wyrazili szereg zastrzeżeń wobec katarskich dostaw i narzekali, że Katar realizuje bardzo lekkomyślną strategię⁷⁷. Katar zresztą już wcześniej, z aprobatą administracji Obamy, dostarczał opozycji libijskiej moździerze, karabiny maszynowe, karabiny automatyczne i amunicję, ale po pewnym czasie Amerykanie zaczęli się coraz bardziej niepokoić, kiedy pozyskali dowody, iż Katar dostarczał je tamtejszym ugrupowaniom islamistycznym.

W maju 2013 r. **Rosja** wysłała do Syrii zmodernizowane przeciwokrętowe manewrujące pociski raketowe. Wcześniej dostarczyła wersję pocisków Jachont. Ale pociski dostarczone ostatnio były wyposażone w bardziej zaawansowane systemy naprowadzania i radary, co czyniło je bardziej skutecznymi. Nick Brown, redaktor naczelny „IHS Jane’s International Defense Review” sądził, że mogą one odstraszać siły zewnętrzne przed zaopatrywaniem opozycji z morza, a na wypadek ogłoszenia embarga odstraszać przed jego egzekwowaniem lub też zabezpieczeniem strefy zakazu lotów. „To prawdziwy zabójca statków”

⁷⁵ 25 i 26 kwietnia 2013 r. w Waszyngtonie Obama spotkał się z królem Jordanii Abdullahem II – White House Schedule – April 25, 2013, <http://www.whitehouse.gov/schedule/complete/2013-04-25>; White House Schedule – April 26, 2013, <http://www.whitehouse.gov/schedule/complete/2013-04-26>, (dostęp: 20.08.2013).

⁷⁶ 16 kwietnia 2013 r. Obama spotkał się z Mohammedem bin Zayedem Al Nahyanem, następcą tronu emira Abu Dhabi (ob. jest nim Khalifa bin Zayed bin Sultan Al Nahyan, będący jednocześnie od 2004 r. prezydentem ZEA) - Obama meets with Emirati prince, first in a series of meetings with Mideast leaders, 16 April 2013, Associated Press, <http://www.foxnews.com/politics/2013/04/16/obama-meets-with-emirati-crown-prince-first-in-series-meetings-with-mideast/>, (dostęp: 20.08.2013).

⁷⁷ M. Mazzetti, C. J. Chivers, E. Schmitt, *Taking Outsize Role in Syria, Qatar Funnels Arms to Rebels*, “The New York Times”, 29 June 2013, http://www.nytimes.com/2013/06/30/world/middleeast/sending-missiles-to-syrian-rebels-qatar-muscles-in.html?pagewanted=all&_r=0&pagewanted=print, (dostęp: 20.08.2013).

stwierdził Brown⁷⁸. Jeffrey White z waszyngtońskiego Institute for Near East Policy i były wyższy oficer amerykańskiego wywiadu uważał, że pociski „odepchną” zachodnią lub sojuszniczą aktywność morską dalej od wybrzeża. Sekretarz stanu John Kerry przypominał, że podnosił kwestię rosyjskich dostaw broni w czasie wizyty w Moskwie oraz jasno po raz kolejny podkreślił amerykański sprzeciw wobec jej dostaw. Senator Bob Corker z Tennessee (republikanin z Komisji Spraw Zagranicznych) uznał dostawy za poważne utrudnienie w promowaniu politycznej transformacji Syrii i zauważył, że w tej sytuacji dla Stanów Zjednoczonych jest jeszcze pilniejszym zadaniem zwiększenie pomocy dla umiarkowanej opozycji, która kierowałaby Syrią po Assadzie. Senator Robert Menendez, demokrat z New Jersey (i przewodniczący komisji) dodał w oświadczeniu, że „Rosja oferuje ochronę despotycznemu władcy i broni zbankrutowanego reżimu”⁷⁹. Tym bardziej, że Syria dysponowała już wersją obrony wybrzeża systemu Jachont, który zamówiła w 2007 r., i który został już dostarczony. Rosyjscy urzędnicy twierdzili, że sprzedając broń do Syrii po prostu realizują stare kontrakty. Amerykanie z kolei obawiali się, że dostawy mają na celu ograniczenie możliwości zdecydowania się przez Waszyngton na interwencję, jako formę pomocy syryjskim opozycjonistom⁸⁰.

12 maja 2013 r. wstrząsnęła światem kolejna sfilmowana sensacja z Syrii. 26 marca 2013 r. dowódca opozycyjnej Niezależnej Brygady Omar al-Farouq (należącej do brygad Al-Farouq, będących częścią FSA), Khaled al-Hamad (znany jako Abu Sakkar) wypatroszył i zjadł płuco (według oglądającego relację lekarza, natomiast w wielu relacjach mówiło się o sercu i wątrobie) zabitego żołnierza syryjskiego, wyzywając żołnierzy Assada od psów, i jednocześnie przysięgał Allahowi odgrażając się, że [opozycjoniści] zjedzą ich serca i wątroby, nawołując równocześnie do wymordowania Alawitów i zjedzenia ich serc. Dwa miesiące później wypłynęło nagranie (uzyskane przez „Time’a” w kwietniu) tego

⁷⁸ M. R. Gordon, E. Schmitt, *Russia Sends More Advanced Missiles to Aid Assad in Syria*, 16 May 2013, http://www.nytimes.com/2013/05/17/world/middleeast/russia-provides-syria-with-advanced-missiles.html?pagewanted=print&_r=0, (dostęp: 27.08.2013). Wersja artykułu ukazała się drukiem 17 maja 2013 r. (na s. A1) „The New York Timesa”, pod tytułem: *Russians Send Better Missiles To Help Assad*.

⁷⁹ Tamże.

⁸⁰ Tamże.

makabrycznego przypadku kanibalizmu⁸¹. SMC potępiła takie działania. Jak stwierdził Peter Bouckaert, dyrektor ds. Sytuacji Nadzwyczajnych nowojorskiej grupy Human Rights Watch, „istnieją wystarczająco udokumentowane dowody zabójstw pozasądowych, tortur i profanacji po stronie rebeliantów tak, że jest niemalże niemożliwe stwierdzenie z pewnością kim właściwe są te „dobre” chłopaki, (...) W tym kontekście, kiedy różne grupy rebeliantów walczą koło siebie i dzielą się bronią trudno kontrolować gdzie broń trafia. Jest bardzo prawdopodobne, że część broni trafi w ręce podobnym do Abu Sakkara”. Rami Abdel Rahman z „Syrian Observatory for Human Rights”, proopozycyjnej organizacji z siedzibą w Wielkiej Brytanii powiedział, iż przedstawiających okrucieństwo nagrań jest coraz więcej: „Widziałem setki filmów wideo jak ten, z obu stron (...) Odcinają kończyny i głowy. Wycinają serca i wątroby, uszy i języki. Odcinają części intymne (...) To nienormalne. To nieludzkie, co tam się dzieje”⁸².

Podczas gdy państwa zachodnie zastanawiały się nad dostarczaniem broni syryjskiej opozycji, takich oporów nie miała Arabia Saudyjska czy Katar (z dużym prawdopodobieństwem wspierający terrorystyczną organizację Jabhat al-Nusra)⁸³. Śledztwo „The New York Timesa” potwierdziło, że 85 samolotów z ładunkiem wojskowym wyleciało z Kataru do Turcji z bronią dla Syrii pomiędzy styczniem 2012 i marcem 2013 r.

⁸¹ Outrage at Syrian rebel shown eating soldier's heart, 14 May 2013, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-22519770>, (dostęp: 20.08.2013); A. Baker, *Savage Online Videos Fuel Syria's Descent Into Madness*, 12 May 2013, <http://world.time.com/2013/05/12/atrocities-will-be-televised-they-syrian-war-takes-a-turn-for-the-worse/>, (dostęp: 20.08.2013).

⁸² A. Baker, *Savage Online Videos ...*, dz. cyt.

⁸³ W czasie spotkania prezydenta Obamy z emirem Kataru szejkiem Hamadem in Khalifa al-Thanim w Białym Domu 23 kwietnia 2013 r., prezydent ostrzegł go, że broń trafia do ugrupowań radykalnych takich jak Jabhat al-Nusra (Nusra Front), która jest powiązana z al-Qaeda i uznawana przez Stany Zjednoczone za organizację terrorystyczną. Amerykanie chcieli, aby Katarczycy zrozumieli, że ta organizacja nie tylko destabilizuje sytuację w Syrii, lecz również jest to w narodowym interesie bezpieczeństwa zarówno Stanów Zjednoczonych, jak i Kataru, aby nie otrzymywali oni broni. Katar jednakże, według Charlesa Lister (analityka “IHS Jane's Terrorism and Insurgency Center” w Londynie) nadal wspierał radykalne islamistyczne grupy zbrojne w północnej Syrii i dostarczał broń tej organizacji – jeżeli nie bezpośrednio, to za pośrednictwem innych grup – M. Mazzetti, C. J. Chivers, E. Schmitt, *Taking Outsize Role ...*, dz. cyt.

(ładunek każdego samolotu wynosił średnio ok. 50–60 ton)⁸⁴. Dostawy broni dla syryjskiej opozycji rozpoczęły się jeszcze w 2011 r., wspierane przez Stany Zjednoczone (CIA)⁸⁵.

Arabia Saudyjska wysłała ręczne (przenośne) wyrzutnie pocisków rakietowych ziemia-powietrze (co ujawniła w czerwcu 2013 r. agencja Reutersa), dzięki czemu opozycjoniści, którzy dotąd nimi nie dysponowali, będą mogli po raz pierwszy stworzyć realne zagrożenie dla lotnictwa Assada, które dotąd bezkarnie atakowało pozycje opozycjonistów, umożliwiając utrzymanie pozycji armii rządowej. Wysłała również przeciwpancerne pociski kierowane, gdyż opozycjoniści są coraz bardziej zaniepokojeni napływem wspierających Assada libańskich grup Hezbollahu do Syrii. Według Reutersa pociski otrzymano od dostawców we Francji i Belgii, a Francja miała zapłacić za ich transport do Syrii. Francja, obok Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych oficjalnie stwierdza, iż rozważa wysyłanie broni opozycji. Jednym z czynników, który wstrzymuje państwa zachodnie przed transferami jest obawa, że broń ta wpadnie w ręce ugrupowań jhadydstycznych. Francja wraz z Wielką Brytanią przekonały UE do zniesienia embargo na sprzedaż broni do Syrii od 1 czerwca 2013 r. Część broni – przynajmniej 50 (o ironio) rosyjskich pocisków przeciwpancernych

⁸⁴ P. Greaves, *The CIA, Qatar, and the Creation of Syria's Jabhat al Nusra*, „Global Research” 17 May 2013, <http://www.globalresearch.ca/the-cia-qatar-and-the-creation-of-syrias-jabhat-al-nusra/5335453>, (dostęp: 30.08.2013).

⁸⁵ „Źródła oficjalne” potwierdzały w prasie, że dostawy broni rozpoczęły się w początkach 2012 r. Można mieć jednak pewność, że mniejsze dostawy/kontrabanda broni do Syrii zaczęły się dużo wcześniej. Od świadków z Libii wiemy, że dostawy z portu Misrata (bazy organizacji Libyan Islamic Fighting Group) rozpoczęły się od razu po upadku Gaddafiego. Sibel Edmonds (była tłumaczka FBI) informowała już w listopadzie 2011 r., na długo przed tym jak poinformowały o tym media korporacyjne, że CIA ze swoimi partnerami z Turcji i NATO działa z „nerve centre” w amerykańsko-tureckiej bazie lotniczej w Incirlik (koło Adany, Turcja) od kwietnia/maja 2011 r. koordynując grupy antyrządowe. Edmonds stawia tezę, że była ona jednym z pierwszych miejsc wykorzystywanych przez CIA i jej partnerów dla szmuglowania broni, bojowników i zaopatrzenia do Syrii kiedy rozpoczynała się rebelia – P. Greaves, dz. cyt. Zob. też R. Doherty, A. Bakr, *Exclusive: Secret Turkish nerve center leads aid to Syria rebels*, Doha/Dubai, 27 July 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/07/27/us-syria-crisis-centre-idUSBRE86Q0JM20120727>, (dostęp: 30.08.2013). Autorzy opierając się o Reutersa piszą, że Turcja stworzyła tajną bazę (centrum) w Adanie z Arabią Saudyjską i Katarą aby udzielać pomocy wojskowej opozycji syryjskiej, podczas gdy amerykański wywiad działa przez pośredników, którzy kontrolują dostęp do broni i szlaki jej przetrzutu. Centrum miało zostać utworzone z inicjatywy saudyjskiego wiceministra spraw zagranicznych księcia Abdulaziza bin Abdullah al-Sauda (trzeci syn króla, wiceminister od 22 lipca 2011 r.).

„Konkurs” już znalazło się w Aleppo⁸⁶. Kilka dni później „Daily Telegraph” poinformował, że walczący Takfiry (Takfiri)⁸⁷ otrzymali w Aleppo od Arabii Saudyjskiej pierwszą dostawę rosyjskich pocisków przeciwpancernych „Konkurs”⁸⁸.

Arabia Saudyjska sfinansowała również duże dostawy broni piechoty nabytej w Chorwacji. Broń zaczęła docierać do opozycjonistów w grudniu 2012 r. za pośrednictwem Jordanii. Były to wyprodukowane w Jugosławii działa bezodrzutowe, karabiny szturmowe, granatniki, karabiny maszynowe, moździerz ręczny wyrzutnie raket przeciwpancernych, amunicja. Po raz pierwszy udokumentowano użycie jugosłowiańskiej broni w walkach w rejonie Dara niedaleko Jordanii w styczniu 2013 r., potem w rejonie Hama, Idlib i Aleppo. Chorwacja pozbywała się nadwyżek broni pozostałych po walkach w I. 90. XX w. MSZ Chorwacji zaprzeczał sprzedaży broni i zapewniał, że od rozpoczęcia „arabskiej wiosny” Chorwacja nie sprzedała broni ani Arabii Saudyjskiej ani syryjskiej opozycji. Chorwacka prasa („Jutarnij list”) informowała jednak o lotach jordańskiego samolotu Ił-76 z lotniska w Pleso 14 i 23 grudnia 2012 oraz 6 stycznia i 18 lutego 2013 r. Arabia Saudyjska kupiła również dla opozycji ukraińskie naboje karabinowe, a Zjednoczone Emiraty Arabskie szwajcarskie granaty. Rebelianci otrzymali również belgijskie karabiny typów nie kupowanych wcześniej przez rząd syryjski, co wskazuje na ich nabycie w Belgii i przekazanie opozycjonistom⁸⁹.

W okresie od stycznia 2012 do marca 2013 r. miało miejsce ponad 160 lotów z zaopatrzeniem dla opozycji syryjskiej, głównie z Kataru i Arabii Saudyjskiej do Turcji i Jordanii. W tym do Turcji: 85 z Kataru,

⁸⁶ A. Dawber, *While the West deliberates, Saudi Arabia sends anti-aircraft missiles to arm anti-Assad rebels in Syria*, 17 June 2013, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/while-the-west-deliberates-saudi-arabia-sends-antiaircraft-missiles-to-arm-antiassad-rebels-in-syria-8662438.html>, (dostęp: 20.08.2013).

⁸⁷ Takfiry (odłam sunnitów) uznają większość islamskich sekt za niewiernych. Są skrajnym nurtem salafizmu. Akceptują przemoc jako metodę osiągnięcia celów politycznych i religijnych. Dążą do utworzenia kalifatu zgodnego z dosłownym rozumieniem Koranu.

⁸⁸ Saudi Arabia provides heavy weaponry to militants in Syria, Jun 20, 2013, <http://www.presstv.ir/detail/2013/06/20/309946/saudi-arabia-arms-militants-in-syria/>, (dostęp: 20.08.2013).

⁸⁹ C. J. Chivers, E. Schmitt, *Saudis Step Up Help for Rebels in Syria With Croatian Arms*, 25 February 2013, <http://www.nytimes.com/2013/02/26/world/middleeast/in-shift-saudis-are-said-to-arm-rebels-in-syria.html>, (dostęp: 30.08.2013).

37 z Arabii Saudyjskiej i 9 z Jordanii oraz 36 lotów z Chorwacji do Jordanii⁹⁰.

W maju 2013 r. niepokój państw zachodnich i Izraela wzbudziły informacje o przygotowywaniu dostaw rosyjskich systemów przeciwlotniczych S-300 do Syrii. Zaczęły również krążyć informacje o dokonaniu przez Syrię wpłaty (za pośrednictwem rosyjskiego banku WTB) za sześć wyrzutni S-300. Wiceminister spraw zagranicznych Siergiej Riabkow przypomniał wówczas, że kontrakt na dostawy pocisków został podpisany kilka lat wcześniej, a co najważniejsze stwierdził: „uważamy, że te dostawy będą czynnikiem stabilizującym i wierzymy, że kroki te zniechęcą niektóre gorące głowy do rozważania scenariuszy, które umiędzynarodowią ten konflikt zaangażowaniem sił zewnętrznych”⁹¹.

13 czerwca 2013 r. Ben Rhodes, zastępca doradcy ds. bezpieczeństwa narodowego ds. komunikacji strategicznej Białego Domu oświadczył, że użycie przez reżim Assada broni chemicznej przeciwko narodowi syryjskiemu jest pogwałceniem międzynarodowych norm i przekroczeniem „wyraźnej czerwonej linii” istniejącej w społeczności międzynarodowej od dziesięcioleci, które zmieniło kalkulacje prezydenta w sprawie pomocy dla syryjskiej opozycji. W związku z tym prezydent zwiększył dostawy nieśmiercionośnej pomocy dla cywilnej opozycji i sankcjonował rozszerzenie pomocy dla SMC. „Stany Zjednoczone i społeczność międzynarodowa mają szereg innych prawnych, finansowych, dyplomatycznych i militarnych możliwych odpowiedzi. Jesteśmy przygotowani na wszystkie ewentualności i będziemy podejmować decyzje zgodnie z własnym harmonogramem” ostrzegł Syrię Rhodes⁹².

⁹⁰ An Arms Pipeline to the Syrian Rebels, 24 March 2013, <http://www.nytimes.com/interactive/2013/03/25/world/middleeast/an-arms-pipeline-to-the-syrian-rebels.html?ref=middleeast>, (dostęp: 30.08.2013).

⁹¹ Rosja uzbroi Syrię w rakiety S-300, aby zapobiec zagranicznej interwencji. Izrael zaniepokojony, [bbc.co.uk](http://www.bbc.co.uk), PAP, WP.PL, dodane 28.05.2013, <http://konflikty.wp.pl/kat,132916,title,Rosja-uzbroi-Syrie-w-rakiety-S-300-aby-zapobiec-zag-ranicznej-interwencji-Izrael-zaniepokojony,wid,15687514,wiadomosc.html?ticaid=1113f3>, (dostęp: 30.08.2013).

⁹² „użycie broni chemicznej jest pogwałceniem międzynarodowych norm i przekracza wyraźną czerwoną linię, która istniała w społeczności międzynarodowej przez dziesięciolecia. Wierzymy, że reżim Assada utrzyma kontrolę nad tą bronią. Nie mamy wiarygodnych, udowodnionych raportów wskazujących, że opozycja w Syrii uzyskała lub używała broni chemicznej. (...) Prezydent jasno wskazał, że użycie broni chemicznej – lub przekazanie broni chemicznej grupom terrorystycznym – stanowi dla Stanów

Same okoliczności poinformowania o decyzji prezydenta dotyczącej dostaw broni i amunicji dla syryjskiej opozycji były dość symptomatyczne. Obama pozostawił to Rhodesowi, podczas gdy on sam w tym czasie przemawiał do przedstawicieli LGBT (lesbian, gay, bisexual, and transgender) w Białym Domu. Następnego dnia ponownie wysłał Rhodesa, aby bronił jego decyzji na konferencji prasowej, a on sam z kolei uczestniczył w obiedzie z okazji Dnia Ojca.

Zachodnia prasa niezwłocznie podchwyciła twarde stanowisko Waszyngtonu. Z satysfakcją pisano, że Obama polecił swojej administracji zaopatrzenie opozycji w broń twierdząc, że rząd syryjski użył broni chemicznej przeciwko opozycji i przez to przekroczył „czerwoną linię” Waszyngtonu. Assad niezwłocznie odrzucił te zarzuty, jako zwykłe propagandowe kłamstwa. Z kolei prezydent Izraela Shimon Peres poparł amerykańską decyzję uzbrojenia Takfirytów w Syrii. Natomiast Putin ostrzegł przed dostarczaniem broni syryjskiej opozycji przestrzegając, że pewnego dnia ta broń znajdzie się w Europie⁹³.

Tymczasem jeszcze 15 maja 2013 r. senacka Komisja Stosunków Międzynarodowych przegłosowała projekt ustawy Syria Transition Support Act upoważniający prezydenta do udzielania pomocy wojskowej opozycji⁹⁴ i 21 maja 2013 r. przesłała go do Kongresu, co po uchwaleniu upoważni

Zjednoczonych czerwoną linię, jako że jest od dawna uznaną zasadą społeczności międzynarodowej zasada sprzeciwiająca się użyciu broni chemicznej”. Prezydent oświadczył, że wywiad dysponuje dowodami na użycie broni chemicznej „na małą skalę” przez reżim Assada, co spowodowało zmianę jego stanowiska. The White House. Office of the Press Secretary. Statement by Deputy National Security Advisor for Strategic Communications Ben Rhodes on Syrian Chemical Weapons Use, June 13, 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/06/13/statement-deputy-national-security-advisor-strategic-communications-ben->, (dostęp: 20.08.2013).

⁹³ Saudi Arabia provides heavy weaponry to militants in Syria, June 20, 2013, <http://www.presstv.ir/detail/2013/06/20/309946/saudi-arabia-arms-militants-in-syria/>, (dostęp: 20.08.2013).

⁹⁴ Syria Transition Support Act Introduced by Menendez, Corker Passes Senate Foreign Relations Committee. Bipartisan Legislation Approved by a Vote of 15 to 3 Tuesday, May 21, 2013, <http://www.foreign.senate.gov/press/chair/release/syria-transition-support-act-introduced-by-menendez-corker-passes-senate-foreign-relations-committee->, (dostęp: 27.08.2013). W skrócie jednymi z celów były: upoważnienie do dostarczania broni, szkolenia wojskowego i nieśmiertelnych dostaw dla zbrojnej opozycji syryjskiej, dla grup, które przeszły proces weryfikacji dokonanej przez rząd amerykański i które spełniają pewne kryteria dotyczące praw człowieka, terroryzmu i nierozprzestrzeniania. Zezwolenie dotyczyło również dystrybucji systemów obrony przeciwlotniczej, ale ze ścisłymi ograniczeniami.

go do udzielania pomocy wojskowej (z wyjątkiem przeciwlotniczych systemów obronnych) do 2015 r. „pewnym elementom syryjskiej opozycji”. Ustawa przewiduje również sankcje za sprzedaż broni i ropy reżimowi Assada⁹⁵. Obecnie ustawa jest w trakcie procesu legislacyjnego.

5 lipca 2013 r. w pobliżu Latakii, głównego portu Syrii, doszło do ataku na miejsce składowania zakupionych w Rosji przeciwokrętowych pocisków raketowych typu Jachont⁹⁶. Nieoficjalnie amerykański wywiad był przekonany, że ataku dokonał Izrael. Rzecznik prasowy izraelskiego premiera Mark Regev odmówił komentarza w tej sprawie, tak jak i rzecznik Waszyngtonu George Litte. Pociski te dawały Syrii możliwość ataku na amerykańskie i zachodnie statki, które mogłyby transportować dostawy dla opozycji, wcielić w życie embargo lub wspierać ewentualną strefę zakazu lotów. Pociski mogłyby być również użyte przeciwko marynarce izraelskiej lub zostać przekazane libańskiemu Hezbollahowi. Był to już czwarty w 2013 r. znany izraelski atak powietrzny przeciwko celom w Syrii. Pod koniec stycznia Izrael przeprowadził atak powietrzny na konwój przewożący rosyjskie pociski raketowe ziemia-powietrze SA-17, które według Izrael miały zostać przekazane Hezbollahowi. W maju izraelskie samoloty przeprowadziły dwa ataki, w tym na transport z Iranu pocisków raketowych ziemia-ziemia Fateh-110, zdolnych do zaatakowania Tel Avivu z południowego Libanu. Według Amerykanów Izraelczycy przeprowadzili ataki odpalając pociski powietrze-ziemia z samolotów spoza syryjskiej przestrzeni powietrznej. Izrael ma długą tradycję ataków wyprzedzających (w tym takich, do których się oficjalnie nie przyznaje np. w październiku 2012 r. zniszczył fabrykę broni w Chartumie w Sudanie, w 2007 r. budowany w Syrii reaktor atomowy). Izraelscy urzędnicy podkreślają, że Izrael nie stanie po żadnej ze stron konfliktu, ale dali też do zrozumienia, że jest gotowy do przeprowadzenia ataków

⁹⁵ Upoważniono prezydenta do udzielenia pomocy wojskowej (sekcja 501) z wyjątkiem systemów obrony przeciwlotniczej, w roku 2015 – Congressional Budget Office Cost Estimate, 26 June 2013. S. 960. Syria Transition Support Act of 2013 As ordered reported by the Senate Committee on Foreign Relations on May 21, 2013, <http://www.cbo.gov/sites/default/files/cbofiles/attachments/s960.pdf>, (dostęp: 27.08.2013). Postęp prac legislacyjnych nad ustawą zob. S. 960: Syria Transition Support Act of 2013, <http://www.govtrack.us/congress/bills/113/s960>, (dostęp: 27.08.2013). Tekst zob. S. 960: Syria Transition Support Act of 2013. 113th Congress, 2013–2015. Text as of May 15, 2013 (Reported by Senate Committee), <http://www.govtrack.us/congress/bills/113/s960/text>, (dostęp: 27.08.2013).

⁹⁶ Tel Aviv traktował je jako zagrożenie dla Izraela. W lipcu 2006 r. wystrzelony przez Hezbollah przeciwokrętowy pocisk raketowy poważnie uszkodził izraelski okręt u wybrzeży Libanu.

powietrznych aby zapobiec dostaniu się zawansowanych broni w ręce Hezbollahu. Minister obrony Izraela Moshe Yaalon powtórzył stanowisko Izraela wobec konfliktu syryjskiego – Izrael się weń nie zaangażuje z wyjątkiem powstrzymywania transferu broni – „ustaliliśmy czerwone linie, jeśli chodzi o nasze własne interesy i trzymamy się ich”⁹⁷.

8 lipca 2012 r. w oświadczeniach rosyjskich urzędników przemysłu zbrojeniowego sugerowano ograniczenie dostaw broni i uzbrojenia do Syrii. Wiaczesław Dzirkałn, zastępca dyrektora Służby ds. Współpracy Wojskowo-Technicznej, cytowany przez państwową rosyjską agencję prasową RIA Novosti mówił, iż nie będzie dostaw nowych rodzajów rosyjskiej broni aż do zakończenia konfliktu (tj. wojny domowej). Wiaczesław N. Dawidenko, rzecznik państwowego eksportera broni Rosoboroneksportu wyjaśnił w wywiadzie telefonicznym, że Rosja zamierza obsługiwać stare umowy wojskowe z Syrią, jak to uczyniła ostatnio w związku z obsługą rosyjskich helikopterów użytkowanych przez armię syryjską. Istotną zmianą w rosyjskim stanowisku, na którą zwróciła uwagę zachodnia prasa była natomiast informacja o opóźnieniach w dostawach nowych broni, co najprawdopodobniej dotyczyło planowanych dostaw samolotów Jak-130⁹⁸.

13 lipca 2013 r. iracki minister spraw zagranicznych Hoshiyar Zebari w udzielonym wywiadzie poinformował ogólnoarabski dziennik „Asharq al-Awsat”, że Irak nie ma możliwości powstrzymania transportów broni z Iranu do Syrii poprzez swoją przestrzeń powietrzną⁹⁹ bez pomocy z zewnątrz. Zaznaczył, że Irak odrzuca i potępia te transfery i złożył w Teheranie oficjalny protest. Zaprosił również do pomocy w powstrzymaniu

⁹⁷ M. R. Gordon, *Israel Airstrike Targeted Advanced Missiles That Russia Sold to Syria*, U.S. Says, 13 July 2013, <http://www.nytimes.com/2013/07/14/world/middleeast/israel-airstrike-targeted-advanced-missiles-that-russia-sold-to-syria-us-says.html>, (dostęp: 27.08.2013). Wersja artykułu ukazała się drukiem 14 lipca 2013 r. na s. A10 wydania nowojorskiego pod tytułem: *Israel Airstrike Targeted Advanced Missiles That Russia Sold to Syria*, U.S. Says. O izraelskich atakach w maju 2013 r. zob. A. Barnard, M. R. Gordon, J. Rudoren, *Israel Targeted Iranian Missiles in Syria Attack*, 4 May 2013, <http://www.nytimes.com/2013/05/05/world/middleeast/israel-syria.html>, (dostęp: 30.08.2013).

⁹⁸ D. Mawad, R. Gladstone, *Russia Prods Syria's President Assad With Message of Growing Impatience*, 9 July 2012, http://www.nytimes.com/2012/07/10/world/middleeast/bashar-al-assad-meets-with-kofi-annan.html?_r=0, (dostęp: 02.09.2013). Wersja artykułu ukazała się drukiem 10 lipca 2012 r. na s. A6 nowojorskiej edycji, pod tytułem *Russia Prods Syria's President Assad With Message of Growing Impatience*.

⁹⁹ A co było pogwałceniem rezolucji RB ONZ nakładającej embargo na eksport broni z Iranu (w marcu 2007 r.). W czerwcu 2010 r. ONZ nałożyła embargo na eksport większości głównych rodzajów broni konwencjonalnej do Iranu.

tych transportów. Jeszcze we wrześniu 2012 r. rzecznik Departamentu Stanu Patrick Ventrell poinformował, że Stany Zjednoczone ostrzegają Irak w tej sprawie, a w marcu 2013 r. sekretarz stanu Kerry naciskał na irackiego premiera Nurięgo Kamala al-Malikiem, aby rozpoczął inspekcję samolotów lecących z Teheranu do Damaszku¹⁰⁰. Zebari, pomimo, że Irak jest zdominowany przez szyitów i życzliwie ustosunkowany do Teheranu zapewnił, że Irak przestrzega w stosunku do Syrii zasady neutralności. Zapewnił również, że Irak nie dostarcza żadnej broni i pieniędzy do Syrii i pomimo próśb Damaszku, nie sprzedaje mu ropy po preferencyjnych cenach¹⁰¹.

Panującą w Syrii anarchię i okrucieństwa strony rządowej zwiększały walki pomiędzy ugrupowaniami opozycyjnymi – „konkurujące ugrupowania rebelianckie w Syrii coraz bardziej atakują siebie nawzajem w serii zabójstw, porwań i obcinań głów”. Islamskie państwo Iraku i Al Shamu morduje żołnierzy i oficerów FSA¹⁰². Powszechne są mordy na ludności cywilnej – ataki na Alawitów, Kurdów, chrześcijan (wobec których ma to charakter czystek religijnych)¹⁰³.

21 sierpnia doszło do przerażającego przypadku użycia broni chemicznej na przedmieściach Damaszku¹⁰⁴, do ataku doszło tego samego dnia, kiedy do Syrii przybywała ekipa ONZ celem zbadania trzech miejsc

¹⁰⁰ M. Hunter, *Iraq Can't Stop Iran's Arms Shipments to Syria*, FM Says, 13 July 2013, <http://abcnews.go.com/blogs/headlines/2013/07/iraq-cant-stop-irans-arms-shipments-to-syria-fm-says/>, (dostęp: 27.08.2013).

¹⁰¹ Iraq foreign minister says can't stop Iran arms flights to Syria, (Reuters), 13 July 2013, <http://uk.reuters.com/article/2013/07/13/uk-iraq-syria-iran-idUKBRE96C03L20130713>, (dostęp: 27.08.2013).

¹⁰² A. Barnard, H. Saad, *Syrian Rebel Infighting Undermines Anti-Assad Effort*, 12 July 2013, http://www.nytimes.com/2013/07/13/world/middleeast/syrian-rebel-infighting-undermines-anti-assad-effort.html?pagewanted=all&_r=1&, (dostęp: 27.08.2013). Wersja artykułu ukazała się drukiem: „The New York Times” 13 July 2013, s. A1 (pod tytułem: Rebel Infighting Undermines Anti-Assad Effort).

¹⁰³ N. Shea, *The Shadow War Against Syria's Christians*, 1 July 2013, <http://www.nationalreview.com/corner/352494/shadow-war-against-syrias-christians-nina-shea>, (dostęp: 27.08.2013). Nina Shea jest dyrektorem Hudson Institute's Center for Religious Freedom; Syria Militants Massacre Christian Village Population, <http://www.intifada-palestine.com/2013/06/syria-militants-massacre-christian-village-population-graphic-images/>, (dostęp: 01.09.2013).

¹⁰⁴ Syria conflict: „Chemical attacks kill hundreds”, BBC News. Middle East, 21 August 2013, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-23777201>, (dostęp: 27.08.2013); Reports of massive chemical attack near Damascus as UN observers arrive in Syria, 21 August 2013, <http://rt.com/news/syria-chemical-weapons-un-775/>, (dostęp: 28.08.2013).

w Syrii, w których miało dojść do ataków bronią chemiczną¹⁰⁵. Użycie broni chemicznej spowodowało nacisk międzynarodowej antyassadowskiej koalicji na interwencje wojskową w Syrii przeciwko reżimowi Assada¹⁰⁶.

Informacje o użyciu broni chemicznej wywołały poważne napięcie międzynarodowe i oczekiwanie na decyzję Obamy o ograniczonym (bez użycia wojsk lądowych) ataku na Syrię.

Jedna z największych dostaw uzbrojenia (400 ton sprzętu wojennego, w 20 ciężarówkach) w ciągu dwuletniego powstania, wysłana z państw Zatoki Perskiej przez turecką prowincję Hatay, została 24–25 sierpnia przekazana opozycji w północnej Syrii. Składała się na nią amunicja do broni ręcznej i przeciwlotnicze karabiny maszynowe. Według relacji Reuters uzyskanej od opozycyjnego oficera po informacji o ataku chemicznym znacząco zwiększył się napływ broni dla opozycji, a na wjazd do Syrii czekały jeszcze przeciwpancerne pociski kierowane¹⁰⁷.

28 sierpnia rosyjski i chiński stali przedstawiciele przy ONZ wyszli z posiedzenia RB ONZ po tym, jak amerykański stały przedstawiciel Samantha Power wezwała do podjęcia niezwłocznych działań w Syrii¹⁰⁸. Stany Zjednoczone nie zamierzały jednak działać wyłącznie w oparciu o ONZ i były gotowe pod podjęcia samodzielnych działań (w miarę jak np. Wielka Brytania, czy Niemcy odmawiały udziału w interwencji). „The New York Times” przekazał, iż 2 września Obama poinformował przedstawicieli Kongresu o wysłaniu do Syrii pierwszych żołnierzy z 50. osobowego oddziału przeszkolonego przez instruktorów CIA w Jordanii. Żołnierze zaczęli niewielkimi grupami przenikać przez granicę jordańską do Syrii¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Reports of massive chemical attack near Damascus as UN observers arrive in Syria, 21 August 2013, <http://rt.com/news/syria-chemical-weapons-un-775/>, (dostęp: 28.08.2013).

¹⁰⁶ Syria “chemical weapons” crisis: LIVE UPDATES, 28 August 2013, <http://rt.com/news/syria-crisis-live-updates-047/>, (dostęp: 28.08.2013). Tu też na bieżąco odnotowywane są wszystkie fakty i stanowiska dotyczące godzinowego rozwoju problemu użycia broni chemicznej.

¹⁰⁷ Large arms shipment reaches Syrian rebels: opposition, 25 August 2013, Amman (Reuters), <http://www.reuters.com/article/2013/08/25/us-syria-crisis-arms-idUSBRE97004T20130825>, (dostęp: 26.08.2013).

¹⁰⁸ RF, China walk out of UN SC meeting after US call for immediate action in Syria, 28/08/2013, <http://pda.itar-tass.com/en/c32/856318.html>, (dostęp: 02.09.2013).

¹⁰⁹ Obama: do Syrii zaczęli przedostawać się przygotowani przez CIA żołnierze, 3.09.2013,22; http://polish.ruvr.ru/2013_09_03/Obama-oswiadczyli-ze-do-Syrii-zaczeli-przedostawac-sie-przygotowani-przez-CIA-zolnierze/, (dostęp: 04.09.2013).

W przeddzień rozpoczęcia szczytu G20 w Petersburgu (5–6 września 2013 r.) Putin, w wywiadzie dla rosyjskich i amerykańskich mediów (dla rosyjskiego Kanału Pierwszego i agencji Associated Press), oświadczył: „mamy kontrakt na dostawy S-300, dostarczyliśmy poszczególne elementy, lecz cała dostawa nie została zakończona, na razie wstrzymaliśmy ją”¹¹⁰. Jednocześnie Putin przestrzegł Zachód: „jeśli zobaczymy podejmowanie pewnych kroków, łamiących obowiązujące normy międzynarodowe, to zastanowimy się nad tym, jak działać w przyszłości, w tym także nad dostarczaniem tak wrażliwej broni do poszczególnych regionów świata”¹¹¹. Miał tu bez wątpienia na myśli Iran, gdzie Rosja na razie odstąpiła od realizacji podpisanego wcześniej kontraktu.

W 2014 r. Egipt i Arabia Saudyjska zaczęły wzmocniać presję na Katar, dążąc do skłonienia go do zaprzestania wspierania zarówno Bractwa Muzułmańskiego, jak i innych opozycyjnych organizacji w regionie. Ich stanowisko podzieliły Zjednoczone Emiraty Arabskie (ZEA) i Bahrain. 5 marca 2014 r. Arabia Saudyjska, ZEA i Bahrain ogłosiły wycofanie ambasadorów z Kataru, oskarżając go o łamanie porozumień dotyczących bezpieczeństwa Gulf Cooperation Council (GCC)¹¹² i pogwałcenie zasady „wspólnego przeznaczenia”. Zarzuciły mu także łamanie zobowiązań o nieingerencji w wewnętrzne sprawy państw GCC, dotyczące nie wspierania organizacji i osób zagrażających ich bezpieczeństwu i stabilności oraz nie chronienia wrogich mediów (odnosząc się do usadowionej w Katarze Al Jazeera Media Network)¹¹³. Wcześniej już ambasadora z Egiptu wycofał Egipt.

¹¹⁰ Putin: Rosja wstrzymała dostawy S-300 do Syrii, 4.09.2013, http://polish.ruvr.ru/2013_09_04/Putin-Rosja-wstrzymala-dostawy-S-300-do-Syrii/, (dostęp: 04.09.2013); por. Rosja przekazała Syrii komponenty S-300, PAP dodane 04.09.2013, <http://gosc.pl/doc/1692014.Rosja-przekazala-Syrii-komponenty-S300>, (dostęp: 04.09.2013).

¹¹¹ Tamże.

¹¹² GCC została utworzona w 1981 r. w celu przeciwdziałania zagrożeniu ze strony nowej rewolucyjnej republiki szyickiej w Iranie.

¹¹³ D. Kholaf, *Will the GCC survive Qatar-Saudi rivalry?*, 18 March 2014, <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/03/will-gcc-survive-qatar-saudi-rivalry-201431864034267256.html>, (dostęp: 01.06.2014); Egypt, Saudi Arabia to pressure Qatar at summit, The Associated Press, 24 March 2014, <http://www.buffalonews.com/apps/pbcs.dll/article?aid=20140324/ap/303249588/1057>, (dostęp: 01.06.2014). Zob. też J. Cole, *A New Arab Cold War: Saudi Arabia Pressures Qatar on Muslim Brotherhood*, American Think Tanks, 10 March 2014, <http://www.juancole.com/2014/03/pressures-brotherhood-american.html>, (dostęp: 01.06.2014).

Na początku marca 2014 r. Arabia Saudyjska uznała Bractwo Muzułmańskie za „organizację terrorystyczną”, obok saudyjskiej gałęzi Hezbollahu, Frontu Nusra i ISIL. Decyzja wydaje się wymierzona głównie w sympatyków Bractwa w Egipcie i Arabii Saudyjskiej, ale ponieważ nie wyszczególnia żadnego jego odłamu, stwarza możliwość, że jest również wymierzona przeciwko Bractwu w Syrii, chociaż tysiące syryjskich członków i przywódców Bractwa mieszkało na wygnaniu w Arabii Saudyjskiej od początków I. 80. XX w. W 2013 r. Rijad wsparł egipskich wojskowych w walce z Bractwem w Egipcie, a z kolei Bractwo w Syrii częściowo wspierało Katar w jego regionalnej rywalizacji z Arabią Saudyjską. Z kolei obecnie większość jego syryjskich przywódców mieszka w Istambule lub Gaziantep w Turcji¹¹⁴. Napięcie pomiędzy Arabią Saudyjską a Katarom po raz kolejny osiągnęło wysoki pułap, przypominając eskalację napięcia z 1992 r., kiedy w wyniku starć na granicy zginęło 2 żołnierzy, czy z 2002 r., kiedy Arabia Saudyjska wycofała swojego ambasadora, na znak protestu przeciwko atakom medialnym Al Jazeera. Poprawa stosunków dwustronnych zajęła kilka lat, aby teraz ponownie ulec znaczącemu pogorszeniu.

BIBLIOGRAFIA

- [1] al-Jarba A., *Syria Resources*, 2 October 2013, <http://carnegieendowment.org/2013/10/02/ahmad-al-jarba/gye1>, (dostęp: 01.06.2014).
- [2] An Arms Pipeline to the Syrian Rebels, 24 March 2013, <http://www.nytimes.com/interactive/2013/03/25/world/middleeast/an-arms-pipeline-to-the-syrian-rebels.html?ref=middleeast>, (dostęp: 30.08.2013).
- [3] Arms Embargoes Database, <http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/databases/embargoes>, (dostęp: 28.08.2013).
- [4] Baker A., *Savage Online Videos Fuel Syria's Descent Into Madness*, 12 May 2013, <http://world.time.com/2013/05/12/atrocities-will-be-televised-they-syrian-war-takes-a-turn-for-the-worse/>, (dostęp: 20.08.2013).

¹¹⁴ R. Lefèvre, *Can Syria's Muslim Brotherhood Salvage Its Relations With Riyadh?*, 28 March 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=55052>, (dostęp: 01.06.2014).

- [5] Barnard A., Gordon M. R., Rudoren J., *Israel Targeted Iranian Missiles in Syria Attack*, 4 May 2013, <http://www.nytimes.com/2013/05/05/world/middleeast/israel-syria.html>, (dostęp: 30.08.2013).
- [6] Barnard A., Saad H., *Syrian Rebel Infighting Undermines Anti-Assad Effort*, 12 July 2013, http://www.nytimes.com/2013/07/13/world/middleeast/syrian-rebel-infighting-undermines-anti-assad-effort.html?pagewanted=all&_r=1&, (dostęp: 27.08.2013).
- [7] Benotman N., Blade R., *Jabhat al-Nusra. Jabhat al-Nusra li-ahl al-Sham min Mujahedi al-Sham fi Sahat al-Jihad. A Strategic Briefing*, <http://www.quilliamfoundation.org/wp/wp-content/uploads/publications/free/jabhat-al-nusra-a-strategic-briefing.pdf>, (dostęp: 20.08.2013).
- [8] BP Statistical Review of World Energy, June 2013.
- [9] Chivers C. J., Schmitt E., *Saudis Step Up Help for Rebels in Syria With Croatian Arms*, 25 February 2013, <http://www.nytimes.com/2013/02/26/world/middleeast/in-shift-saudis-are-said-to-arm-rebels-in-syria.html>, (dostęp: 30.08.2013).
- [10] Cockburn P., *The Shia are in power in Iraq – but not in control*, 06 March 2013, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/the-shia-are-in-power-in-iraq--but-not-in-control-8523280.html>, (dostęp: 30.08.2013).
- [11] Cole J., *A New Arab Cold War: Saudi Arabia Pressures Qatar on Muslim Brotherhood*, *American Think Tanks*, 10 March 2014, <http://www.juancole.com/2014/03/pressures-brotherhood-american.html>, (dostęp: 01.06.2014).
- [12] Congressional Budget Office Cost Estimate, 26 June 2013. S. 960. Syria Transition Support Act of 2013 As ordered reported by the Senate Committee on Foreign Relations on May 21, 2013, <http://www.cbo.gov/sites/default/files/cbofiles/attachments/s960.pdf>, (dostęp: 27.08.2013).
- [13] Council Decision 2011/273/CFSP of 9 May 2011, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:121:0011:0014:EN:PDF>, (dostęp: 28.08.2013).
- [14] Dawber A., *While the West deliberates, Saudi Arabia sends anti-aircraft missiles to arm anti-Assad rebels in Syria*, 17 June 2013, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/while-the-west-deliberates-saudi-arabia-sends-antiaircraft-missiles-to-arm-antiassad-rebels-in-syria-8662438.html>, (dostęp: 20.08.2013).

- [15] Doherty R., Bakr A., *Exclusive: Secret Turkish nerve center leads aid to Syria rebels, Doha/Dubai*, 27 July 2012, <http://www.reuters.com/article/2012/07/27/us-syria-crisis-centre-idUSBRE86Q0JM20120727>, (dostęp: 30.08.2013).
- [16] Egypt, Saudi Arabia to pressure Qatar at summit, The Associated Press, 24 March 2014, <http://www.buffalonews.com/apps/pbcs.dll/article?aid=/20140324/ap/303249588/1057>, (dostęp: 01.06.2014).
- [17] *EU arms embargo on Syria*, http://www.sipri.org/databases/embargoes/eu_arms_embargoes/syria_LAS/eu-embargo-on-Syria, (dostęp: 28.08.2013).
- [18] Factbox: Syria's rebel groups, 9 January 2014, <http://www.reuters.com/assets/print?aid=USBREA080SW20140109>, (dostęp: 01.06.2014).
- [19] Gordon M. R., *Israel Airstrike Targeted Advanced Missiles That Russia Sold to Syria*, U.S. Says, 13 July 2013, <http://www.nytimes.com/2013/07/14/world/middleeast/israel-airstrike-targeted-advanced-missiles-that-russia-sold-to-syria-us-says.html>, (dostęp: 27.08.2013).
- [20] Gordon M. R., Schmitt E., *Russia Sends More Advanced Missiles to Aid Assad in Syria*, 16 May 2013, http://www.nytimes.com/2013/05/17/world/middleeast/russia-provides-syria-with-advanced-missiles.html?pagewanted=print&_r=0, (dostęp: 27.08.2013).
- [21] Greaves P., *The CIA, Qatar, and the Creation of Syria's Jabhat al Nusra*, „Global Research” 17 May 2013, <http://www.globalresearch.ca/the-cia-qatar-and-the-creation-of-syrias-jabhat-al-nusra/5335453>, (dostęp: 30.08.2013).
- [22] Grove T., *Syria reaches oil deal with ally Russia*, 3 August 2012, Moscow, Reuters, <http://www.reuters.com/article/2012/08/03/us-russia-syria-oil-idUSBRE8720WC20120803>, (dostęp: 02.09.2013).
- [23] Hughes D., *21 May 2013, New Evidence of Iran Support to Assad, While Congress Moves to Arm Rebels*, <http://abcnews.go.com/blogs/politics/2013/05/new-evidence-of-iran-support-to-assad-while-congress-moves-to-arm-rebels/>, (dostęp: 30.08.2013).
- [24] Hunter M., *Iraq Can't Stop Iran's Arms Shipments to Syria*, FM Says, 13 July 2013, <http://abcnews.go.com/blogs/headlines/2013/07/iraq-cant-stop-irans-arms-shipments-to-syria-fm-says/>, (dostęp: 27.08.2013).
- [25] Imonti F., *Qatar: Rich and Dangerous*, 17 September 2012, <http://oilprice.com/Energy/General/Qatar-Rich-and-Dangerous.html>, (dostęp: 02.09.2013).

- [26] International Religious Freedom Report for 2012. Syria [Bureau of Democracy, Human Rights and Labor], <http://www.state.gov/documents/organization/208624.pdf>; <http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/religiousfreedom/index.htm?year=2012&dldid=208412#wrapper>, (dostęp: 30.08.2013).
- [27] Iraq foreign minister says can't stop Iran arms flights to Syria, (Reuters), 13 July 2013, <http://uk.reuters.com/article/2013/07/13/uk-iraq-syria-iran-idUKBRE96C03L20130713>, (dostęp: 27.08.2013).
- [28] Jokar M., *War in Syria: Geopolitics of the Conflict*, 1 February 2013, http://www.huffingtonpost.com/milad-jokar/war-in-syria-geopolitics-_b_2378683.html, (dostęp: 02.09.2013).
- [29] Kholaf D., *Will the GCC survive Qatar-Saudi rivalry?*, 18 March 2014, <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/03/will-gcc-survive-qatar-saudi-rivalry-201431864034267256.html>, (dostęp: 01.06.2014).
- [30] Kramer M., *Syria's Alawis and Shi'ism*, [w:] *Shi'ism, Resistance, and Revolution*, (ed.) M. Kramer, Boulder, Colorado 1987, s. 237–54 (za: <http://www.martinkramer.org/sandbox/reader/archives/syria-alawis-and-shiism/>), (dostęp: 30.08.2013).
- [31] Large arms shipment reaches Syrian rebels: opposition, 25 August 2013, Amman (Reuters), <http://www.reuters.com/article/2013/08/25/us-syria-crisis-arms-idUSBRE97O04T20130825>, (dostęp: 26.08.2013).
- [32] Lefèvre R., *Can Syria's Muslim Brotherhood Salvage Its Relations With Riyadh?*, 28 March 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=55052>, (dostęp: 01.06.2014).
- [33] Lund A., *A Public Service Announcement From Al-Qaeda*, 3 February 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=54411>, (dostęp: 01.06.2014).
- [34] Lund A., *Freedom fighters? Cannibals? The truth about Syria's rebels*, „The Independent”, 17 June 2013.
- [35] Lund A., *Pushing Back Against the Islamic State of Iraq and the Levant: The Syria Revolutionaries' Front and the Mujahideen Army*, 7 January 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=54103>, (dostęp: 01.06.2014).
- [36] Lund A., *Say Hello to the Islamic Front*, 22 November 2013, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=53679>, (dostęp: 01.06.2014).

- [37] Lund A., *The Mujahideen Army of Aleppo Tuesday*, 8 April 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=55275>, (dostęp: 01.06.2014).
- [38] Lund A., *The Politics of the Islamic Front*, Part 1: Structure and Support, 14 January 2014, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=54183>, (dostęp: 01.06.2014).
- [39] Lund A., *The Syria Revolutionaries' Front*, 13 December 2013, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=53910>, (dostęp: 01.06.2014).
- [40] Marquardt A., Hughes D., *Iraq Rejects U.S. Claims That Iran Using Airspace to Send Arms to Syria*, 5 September 2012, <http://abcnews.go.com/International/iraq-rejects-us-claims-iran-airspace-send-arms/story?id=17161857#.UeFM6T6sirc>, (dostęp: 27.08.2013).
- [41] Mawad D., Gladstone R., *Russia Prods Syria's President Assad With Message of Growing Impatience*, 9 July 2012, http://www.nytimes.com/2012/07/10/world/middleeast/bashar-al-assad-meets-with-kofi-annan.html?_r=0, (dostęp: 02.09.2013).
- [42] Mazzetti M., Chivers C. J., Schmitt E., *Taking Outsize Role in Syria, Qatar Funnels Arms to Rebels*, "The New York Times", 29 June 2013, http://www.nytimes.com/2013/06/30/world/middleeast/sending-missiles-to-syrian-rebels-qatar-muscles-in.html?pagewanted=all&_r=0&pagewanted=print, (dostęp: 20.08.2013).
- [43] McDonald-Gibson C., *Syria arms embargo lifted: Britain and France force EU to relax ban on supplying weapons to rebels*, 28 May 2013, <http://www.independent.co.uk/news/world/politics/syria-arms-embargo-lifted-britain-and-france-force-eu-to-relax-ban-on-supplying-weapons-to-rebels-8633597.html>, (dostęp: 28.08.2013).
- [44] Members of the Syrian National Coalition for Revolutionary and Opposition Forces, *Syria Resources*, November 21, 2012, <http://carnegie-mec.org/publications/?fa=50104>, (dostęp: 28.05.2014).
- [45] Minahan J., *Encyclopedia of the stateless nations. Ethnic and national groups around the world*, t. 1. A-C, Westport, CT 2002.
- [46] Mroue B., Hubbard B., *Syria Rebels Create New Unified Military Command*, 8 December 2012, http://www.huffingtonpost.com/2012/12/08/syria-rebels-military-council_n_2263256.html, (dostęp: 01.06.2014).
- [47] Naresh A., *Syria's transit future: all pipelines lead to Damascus?*, 28 March 2012, <http://openoil.net/2012/03/28/syrias-transit-future-all-pipelines-lead-to-damascus/>, (dostęp: 02.09.2013).

- [48] O'Bagy E., *The Free Syrian Army*, „Middle East Security Report” March 2013, nr 9.
- [49] Obama meets with Emirati prince, first in a series of meetings with Mideast leaders, 16 April 2013, Associated Press, <http://www.foxnews.com/politics/2013/04/16/obama-meets-with-emirati-crown-prince-first-in-series-meetings-with-mideast/>, (dostęp: 20.08.2013).
- [50] Obama: do Syrii zaczęli przedostawać się przygotowani przez CIA żołnierze, 3.09.2013,22 http://polish.ruvr.ru/2013_09_03/Obamaswiadczyli-ze-do-Syrii-zaczeli-przedostawac-sie-przygotowani-przez-CIA-zolnierze/, (dostęp: 04.09.2013).
- [51] Outrage at Syrian rebel shown eating soldier's heart, 14 May 2013, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-22519770>, (dostęp: 20.08.2013).
- [52] Ożarowski R., *Hezbollah w stosunkach międzynarodowych na Bliskim Wschodzie*, Gdańsk 2011.
- [53] Parasiliti A., *It's Time to Engage Iran, Russia on Syria*, 25 July 2012, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2012/al-monitor/battle-for-syria-just-getting-st.html>, (dostęp: 30.08.2013).
- [54] Putin: Rosja wstrzymała dostawy S-300 do Syrii, 4.09.2013, http://polish.ruvr.ru/2013_09_04/Putin-Rosja-wstrzymala-dostawy-S-300-do-Syrii/, (dostęp: 04.09.2013).
- [55] Reports of massive chemical attack near Damascus as UN observers arrive in Syria, 21 August 2013, <http://rt.com/news/syria-chemical-weapons-un-775/>, (dostęp: 28.08.2013).
- [56] RF, China walk out of UN SC meeting after US call for immediate action in Syria, 28/08/2013, <http://pda.itar-tass.com/en/c32/856318.html>, (dostęp: 02.09.2013).
- [57] Rosja przekazała Syrii komponenty S-300, PAP dodane 04.09.2013, <http://gosc.pl/doc/1692014.Rosja-przekazala-Syrii-komponenty-S300>, (dostęp: 04.09.2013).
- [58] Rosja uzbroi Syrię w rakiety S-300, aby zapobiec zagranicznej interwencji. Izrael zaniepokojony, [bbc.co.uk](http://www.bbc.co.uk), [PAP](http://www.pap.pl), [WP.PL](http://www.wp.pl), dodane 28.05.2013, <http://konflikty.wp.pl/kat,132916,title,Rosja-uzbroi-Syrie-w-rakiety-S-300-aby-zapobiec-zagranicznej-interwencji-Izrael-zaniepokojony,wid,15687514,wiadomosc.html?ticaid=1113f3>, (dostęp: 30.08.2013).

- [59] Russia, China veto western-backed Syria resolution at UN Security Council, 19.07.2012, <http://rt.com/news/russia-china-unsc-veto-syria-584/>, (dostęp: 02.09.2013).
- [60] Saudi Arabia provides heavy weaponry to militants in Syria, Jun 20, 2013, <http://www.presstv.ir/detail/2013/06/20/309946/saudi-arabia-arms-militants-in-syria/>, (dostęp: 20.08.2013).
- [61] Saudi Arabia provides heavy weaponry to militants in Syria, June 20, 2013, <http://www.presstv.ir/detail/2013/06/20/309946/saudi-arabia-arms-militants-in-syria/>, (dostęp: 20.08.2013).
- [62] Sayigh Y., *The Syrian Opposition's Leadership Problem*, „The Carnegie Papers”, April 2013.
- [63] Shea N., *The Shadow War Against Syria's Christians*, 1 July 2013, <http://www.nationalreview.com/corner/352494/shadow-war-against-syrias-christians-nina-shea>, (dostęp: 27.08.2013).
- [64] Sofer K., Shafroth J., *The Structure and Organization of the Syrian Opposition*, May 14, 2013.
- [65] State Sponsors of Terrorism, <http://www.state.gov/j/ct/list/c14151.htm>, (dostęp: 28.08.2013).
- [66] Statement on the Formation of the Supreme Military Council Command of Syria, <http://carnegieendowment.org/syriaincrisis/?fa=50445>, (dostęp: 01.06.2014).
- [67] Suriye'deki Kürtler ve Türkmenler haritası, 4 Ağustos 2013, http://www.polishaber.net/haber-8755-suriyedeki_kurtler_ve_turkmenler_haritasi.html, (dostęp: 30.08.2013).
- [68] Syria “chemical weapons” crisis: LIVE UPDATES, 28 August 2013, <http://rt.com/news/syria-crisis-live-updates-047/>, (dostęp: 28.08.2013).
- [69] Syria Accountability and Lebanese Sovereignty Restoration Act (SALSRA) of 2003 (passed into law on December 12, 2003). Public Law 108–175—DEC. 12, 2003, <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-108publ175/pdf/PLAW-108publ175.pdf>; <http://www.govtrack.us/congress/bills/108/hr1828#overview>, (dostęp: 28.08.2013).
- [70] Syria conflict: „Chemical attacks kill hundreds”, BBC News. Middle East, 21 August 2013, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-23777201>, (dostęp: 27.08.2013).
- [71] Syria crisis: Guide to armed and political opposition, 13 December 2013, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24403003>, (dostęp: 01.06.2014).

- [72] Syria Militants Massacre Christian Village Population, <http://www.intifada-palestine.com/2013/06/syria-militants-massacre-christian-village-population-graphic-images/>, (dostęp: 01.09.2013).
- [73] Syria rejects Qatar call for Arab military intervention, 17 January 2012 <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-16597015>, (dostęp: 02.09.2013).
- [74] Syria Transition Support Act Introduced by Menendez, Corker Passes Senate Foreign Relations Committee. Bipartisan Legislation Approved by a Vote of 15 to 3 Tuesday, May 21, 2013, <http://www.foreign.senate.gov/press/chair/release/syria-transition-support-act-introduced-by-menendez-corker-passes-senate-foreign-relations-committee->, (dostęp: 27.08.2013).
- [75] Syria Transition Support Act of 2013, 113th Congress, 2013–2015, S. 960, <http://www.govtrack.us/congress/bills/113/s960>, (dostęp: 27.08.2013).
- [76] Syria, <http://www.citypopulation.de/Syria.html>, (dostęp: 30.08.2013).
- [77] Syrian FSA fades in shadow of Saudi-backed opposition front , <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/12/syria-fsa-islamic-front-geneva-ii-jarba.html>, (dostęp: 01.06.2014).
- [78] [Syrian Islamic Front Charter] , <http://ia601501.us.archive.org/32/items/Mithaq/Mithaq.pdf>.
- [79] Syrian troops leave Lebanese soil, 26 April 2005, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4484325.stm, (dostęp: 20.09.2013).
- [80] The White House. Office of the Press Secretary. Statement by Deputy National Security Advisor for Strategic Communications Ben Rhodes on Syrian Chemical Weapons Use, June 13, 2013, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2013/06/13/statement-deputy-national-security-advisor-strategic-communications-ben->, (dostęp: 20.08.2013).
- [81] The Word Factbook. CIA. – <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>, (dostęp: 30.08.2013).
- [82] Turkmen in joint battle „for Syria democracy”, AFP, 31 January 2013, https://now.mmedia.me/lb/en/newsyrialatestnews/turkmen_in_joint_battle_for_syria_democracy, (dostęp: 30.08.2013).
- [83] U.S. *Relations With Syria. Bureau of Near Eastern Affairs. Fact Sheet*, 24 October 2012, <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3580.htm>, (dostęp: 28.08.2013).

- [84] Whitaker B., *Syrian intelligence chief abandons base as 29-year occupation of Lebanon ends*, “The Guardian”, 26 April 2005, <http://www.theguardian.com/world/2005/apr/26/syria.lebanon1>, (dostęp: 20.09.2013).
- [85] White House Schedule – April 25, 2013, <http://www.whitehouse.gov/schedule/complete/2013-04-25>, (dostęp: 20.08.2013).
- [86] White House Schedule – April 26, 2013, <http://www.whitehouse.gov/schedule/complete/2013-04-26>, (dostęp: 20.08.2013).
- [87] Zelin A. Y., Lister C., *The crowning of the Syrian Islamic Front*, June 24, 2013, http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2013/06/24/the_crowning_of_the_syrian_islamic_front, (dostęp: 20.08.2013).
- [88] Zisser E., *The Failure of U.S. Policy toward Damascus*, „Middle East Quarterly” Fall 2013, t. 20, nr 4.

EXTERNAL ACTORS AND THEIR INTERESTS AS FACTORS OF CIVIL WAR IN SYRIA (SPRING 2011 – SPRING 2014)

ABSTRACT

The civil war in Syria led to the emergence of new players in the Syrian political, ideological, economic and arms market, and in the event of the fall of the Assad regime, it can be assumed that Russia will lose the rest of influence in the region and will cease to be the main supplier of arms to Syria, and its place will be taken by the victorious Western countries. Pro-Western Syria will mean the end of the of Russian influence, and will allow the United States to increase pressure on Iran, extending Washington the possibilities of anti-iranian game in the region. At the same time, there is also concern that the new after-Assad government in Damascus will be faced with similar problems of disintegration of the state, as is the case of Iraq and become the next place of fight between the moderate forces and Islamic extremists, conducting war with the West and its values. And above all, Syria is a battleground between not only internal political and religious groups but also the field of play between the United States, Israel, Western countries and Russia, the United States and Iran, Shiites and Sunnis, Saudi Arabia and Qatar.

Keywords:

Syria civil war, External Actors and their Interests, US-Russian rivalry in Syria, Saudi-Qatari rivalry, dominance in the Middle East.